

**MASARYKOVA
UNIVERZITA**

FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Crime script analýza karuselových podvodů v České republice

PAVLA SYCHROVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Aneta Pinková Ph.D.

Katedra politologie
Program Bezpečnostní a strategická studia

Brno 2025

MUNI
FSS

Bibliografický záznam

Autor:	Pavla Sychrová Fakulta sociálních studií Masarykova univerzita Katedra politologie
Název práce:	Crime script analýza karuselových podvodů v České republice
Studijní program:	Bezpečnostní a strategická studia
Vedoucí práce:	Mgr. Aneta Pinková Ph.D.
Rok:	2025
Počet stran:	115
Klíčová slova:	karuselový podvod, daňový podvod, DPH, zkrácení daně, crime script analýza, digitální kompetence pachatelů, prevence karuselových podvodů, organizovaný zločin, ekonomická kriminalita

Bibliographic record

Author: Pavla Sychrová
Faculty of Social Studies
Masaryk University
Department of Political Science

Title of Thesis: Crime script analysis of carousel fraud in the Czech Republic

Degree Programme: Security and Strategic Studies

Supervisor: Mgr. Aneta Pinková Ph.D.

Year: 2025

Number of Pages: 115

Keywords: carousel fraud, tax fraud, VAT, tax evasion, crime script analysis, digital competences of offenders, prevention of carousel fraud, organized crime, economic crime

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problematikou karuselových podvodů na dani z přidané hodnoty (DPH) v České republice. Cílem práce je prostřednictvím metody crime script analýzy vytvořit scénář podvodu a popsat jeho fáze, identifikovat role aktérů, které v podvodu vystupují a rozpoznat, jakými digitálními dovednostmi pachatelé vzhledem k páčání podvodu disponují. Práce také zkoumá účinnost opatření, která by měla reagovat na jednotlivé fáze karuselového podvodu. Výsledky diplomové práce mohou být klíčové pro revizi dosavadních opatření a pro efektivnější odhalování karuselových podvodů v praxi.

Abstract

This thesis addresses the issue of carousel fraud involving value-added tax (VAT) in the Czech Republic. The aim of the thesis is to construct a carousel fraud crime script using the crime script analysis method, to describe its stages, identify the roles of the actors involved, and determine the digital skills that offenders possess in relation to committing the fraud. The thesis also examines the effectiveness of measures designed to respond to individual stages of carousel fraud. The findings of this thesis may be crucial for revising current measures and for more effective detection of carousel fraud in practice.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Crime script analýza karuselových podvodů v České republice** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v textu a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 25. května 2025

.....
Pavla Sychrová

Poděkování

Ráda bych z celého srdce poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Anetě Pinkové Ph.D. za její odborné vedení a veškeré cenné rady, které přispěly k úspěšnému dokončení této diplomové práce. Také bych ráda poděkovala svému partnerovi a rodině za stálou podporu a trpělivost během celého mého studia.

Obsah

Seznam obrázků	13
Seznam tabulek	14
Seznam pojmů a zkratk	15
1 Úvod	17
2 Přehled literatury	19
2.1 Karuselové podvody v dosavadní literatuře	19
2.2 Crime script analýza v dosavadní literatuře	23
3 Teoretická část	28
3.1 Koncept kriminality bílých límečků	28
3.2 Rámec digitálních kompetencí a tvrdých dovedností	30
3.3 Teorie situační prevence	33
4 Empirický úvod do tématu	35
4.1 Daň z přidané hodnoty	35
4.2 Hospodářská kriminalita	37
4.3 Karuselový podvod	39
4.4 Preventivní opatření v boji proti karuselovým podvodům	44
5 Metodologická část	48
5.1 Cíl práce a výzkumné otázky	48
5.2 Výzkumný design	50
5.3 Výběr případů a sběr dat	54
5.4 Proces kódování a vyplnění scénáře	55
5.5 Validita a reliabilita	56
5.6 Limity výzkumu	57
5.7 Operacionalizace digitálních kompetencí a tvrdých dovedností	57
6 Analytická část	61
6.1 Fáze 1: Příprava schématu	63

6.2	Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce	70
6.3	Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz.....	77
6.4	Fáze 4: Zakrývání schématu	83
6.5	Digitální kompetence pachatelů	90
6.6	Tvrdé dovednosti hlavního pachatele	95
6.7	Preventivní opatření rizikových míst karuselového podvodu	97
7	Diskuse	100
8	Závěr	106
	Použité zdroje	107

Seznam obrázků

Obr. 1: Schéma karuselového podvodu (Finanční správa 2016)	41
--	----

Seznam tabulek

Tab. 1: Přehled sazeb DPH v České republice, platný od 1. ledna 2024 (Ministerstvo financí České republiky 2024)	36
Tab. 2: Operacionalizace tvrdých dovedností hlavního pachatele.....	58
Tab. 3: Operacionalizace digitálních kompetencí hlavního pachatele.....	59
Tab. 4: Operacionalizace digitálních kompetencí vedlejšího pachatele.....	60
Tab. 5: Přehled předmětů figurujících v obchodních řetězcích zkoumaných případů karuselových podvodů	61
Tab. 6: Zkrácený přehled skupin kódů a kódů z Fáze 1 crime script analýzy.....	62
Tab. 7: Fáze 1: Příprava schématu	64
Tab. 8: Fáze 1: Příprava schématu – aktéři.....	65
Tab. 9: Fáze 1: Příprava schématu – podmínky.....	66
Tab. 10: Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce.....	71
Tab. 11: Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetěze – aktéři.....	72
Tab. 12: Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce – podmínky	73
Tab. 13: Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz	78
Tab. 14: Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz – aktéři	79
Tab. 15: Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz – podmínky	80
Tab. 16: Fáze 4: Zakrývání schématu.....	85
Tab. 17: Fáze 4: Zakrývání schématu – aktéři.....	86
Tab. 18: Fáze 4: Zakrývání schématu – podmínky	87
Tab. 19: Digitální kompetence hlavního pachatele	92
Tab. 20: Digitální kompetence vedlejšího pachatele.....	94
Tab. 21: Tvrdé dovednosti hlavního pachatele.....	96

Seznam pojmů a zkratk

AML zákon	– Anti-Money Laundering zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
B2C	– Business-To-Customer, obchodní model, v němž prodává firma zboží přímo zákazníkovi, nikoliv další firmě
CMR list	– Nákladní list pro mezinárodní přepravu
CSA	– Crime Script Analýza
DigComp	– Digital Competence Framework For Citizens, Rámec digitálních dovedností pro občany
DP	– Daňové přiznání
DPH	– Daň z přidané hodnoty
EntreComp	– Entrepreneurship Competence Framework, Rámec klíčových kompetencí v podnikání
EPPO	– European Public Prosecutors'Office, Úřad veřejného žalobce
EU	– Evropská unie
Eurofisc	– Síť úředníků daňových a celních správ států Evropské unie
Eurojust	– Agentura Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech
Europol	– Agentura Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva
MTIC	– Missing-Trader-Intra-Community, druh podvodu na DPH obsahující chybějícího obchodníka
OSINT	– Open-Source Intelligence, zpravodajství z otevřených zdrojů
VIES	– VAT Information Exchange System, systém výměny informací o DPH v rámci Evropské unie
VIVAT	– Viable Integrated VAT, integrovaná daň z přidané hodnoty
VO	– Výzkumná otázka
TZ	– Trestní zákoník

1 Úvod

Karuselové podvody jsou jednou z nejzávažnějších forem finanční kriminality v oblasti daně z přidané hodnoty. Tento druh zločinu způsobuje značné ekonomické ztráty nejen na národní úrovni, ale i na té evropské. Jedná se o organizovanou trestnou činnost, při níž dochází k řetězení obchodních transakcí tak, aby byl skrze přeshraniční obchod zneužit princip osvobození od platby daně z přidané hodnoty. Během podvodu dochází také ke krácení daně prostřednictvím tzv. chybějících obchodníků, bílých koní, tedy firem, které po nezaplacení daně nelze dohledat. V České republice dosahují škody způsobené daňovou kriminalitou vysokých částek a přímo poškozují státní rozpočet, proces daňového systému i důvěru veřejnosti v právní stát.

S postupně se vyvíjející digitalizací dochází ke zjednodušování nástrojů i v rámci podnikatelského prostředí. Toho využívají i skupiny, které se uchylují k využívání sofistikovaných metod včetně zneužívání digitálních technologií pro páchání hospodářské kriminality v míře, kdy jsou podvody obtížně detekovatelné. Právě proto je důležité porozumět detailní struktuře karuselových podvodů, aby bylo možné jí účinně předcházet při prevenci.

Vzhledem k rychlému postupu digitalizace chybí detailní pohled na finanční kriminalitu z hlediska dovedností pachatelů. Motivací pro výběr tohoto tématu byla nejen aktuální problematika digitalizace ve spojení s finančními zločiny, ale také diskurs, který udává, že kriminalita bílých límečků, kam karuselové podvody spadají, již není v rukou elit, ale i obyčejných lidí. Posledním důvodem byl i fakt, že karuselové podvody byly doposud nejčastěji zkoumány z hlediska ekonomického nebo právního a často chyběl hlubší pohled do samotných mechanismů podvodu.

Tato diplomová práce má za cíl komplexně představit karuselové podvody v České republice prostřednictvím metody crime script analýzy. Díky metodě bude možné detailně popsat jednotlivé fáze karuselového podvodu, určit role aktérů a poté analyzovat jejich digitální kompetence a tvrdé dovednosti. Zároveň bude možné identifikovat

riziková místa ve schématu karuselového podvodu a zhodnotit účinnost preventivních opatření, která jsou aktuálně v České republice platná.

Hlavním cílem práce je vytvořit crime script (scénář) karuselového podvodu v České republice, popsat jeho základní fáze, identifikovat jednotlivé aktéry a na základě dat, které analýza poskytne, určit digitální a tvrdé dovednosti, které jsou pro páchání tohoto druhu trestné činnosti nezbytné. Práce také identifikuje riziková místa, která vznikají při páchání podvodu a zhodnotí, zda stávající opatření v boji proti karuselovým podvodům jsou účinná. Pro dosažení tohoto cíle byly formulovány celkem čtyři výzkumné otázky:

- *VO1: Jak vypadá crime script karuselových podvodů v České republice?*
- *VO2: Je pachatelem karuselového podvodu na pozici hlavního pachatele člověk s digitálními kompetencemi na střední úrovni?*
- *VO3: Jaké digitální kompetence a tvrdé dovednosti jsou potřeba k páchání karuselového podvodu?*
- *VO4: Jsou současná preventivní opatření u vybraných kroků v crime scriptu karuselových podvodů v České republice účinná?*

Výsledky analýzy mohou posloužit jako podklad pro instituce zainteresované v potírání daňových podvodů, stejně tak pro instituce, které mohou reflektovat účinnost opatření proti páchání karuselového podvodu v Česku. Kromě toho lze jako přínos práce považovat i rozvoj uplatnění crime script analýzy v českém prostředí, přičemž se tak otevírá prostor pro další aplikaci metody nejen v oblasti ekonomické kriminality.

2 Přehled literatury

Téma karuselových podvodů má v rámci výzkumu významné zastoupení. Ačkoliv jsou podvody známé několik desetiletí, na evropské i národní úrovni jsou stále vydávána opatření, která by měla daňovým únikům zabránit nebo je pomoci odhalit. V souvislosti s těmito implementovanými mechanismy pak vzniká rozsáhlé množství výzkumů, které se zaměřují na jejich efektivitu či další strategie pro potírání daňové kriminality. Cílem této kapitoly je představit nejen dosavadní poznatky v oblasti karuselových podvodů z řad českého i zahraničního výzkumu, ale i crime script analýzy, jakožto metody, která bude v této diplomové práci využita.

2.1 Karuselové podvody v dosavadní literatuře

Kapitola nabídne dosavadní průřez výzkumy karuselových podvodů, zejména proto, že doposud nebyla publikována literatura, která by spojovala karuselový podvod s crime script analýzou (CSA). V kapitole budou představeny zejména příspěvky z období posledních pěti let, jelikož velké množství literatury staršího data se zabývá například mechanismy či návrhy mechanismů, které za tu dobu již byly na evropské úrovni implementovány a nejsou tak zcela relevantní pro rámec této diplomové práce.

V českém prostředí se základnímu vymezení mechanismu karuselového podvodu věnoval Šefčík (2018), který karuselové podvody vysvětluje a nastiňuje jejich potírání, přičemž navrhuje a hodnotí technologická a strukturální řešení, která jsou však z části již v procesu implementace nebo zcela implementována. Na něj navazuje práce Olexové, Hustáka a Sudziny (2022), která konceptuální rámec rozšiřuje i o konkrétní případové studie karuselových podvodů na Slovensku a v Česku. Autoři zároveň popisují i ekonomické dopady na státní rozpočet či tržní ekonomiku. Příklady ze Slovenska (cukr, stavební materiály) a Česka (textil) konkrétně dokazují, jak karuselové podvody způsobují mj. manipulaci cen. Jako nástroj proti podvodům doporučují několik opatření – monitoring obvyklých cen, změny v systému výběru DPH, aby omezily možnost

zneužívání přeshraničních obchodních transakcí a posílení přeshraniční spolupráce daňových orgánů zemí Evropské unie (EU).

Z hlediska vývoje a proměn v čase již doplňují literaturu karuselových podvodů zejména zahraniční autoři. Sokanovič a Pribisalič (2021) posouvají diskusi dál. Skrze pohled na vývoj systému DPH v Evropské unii analyzují jeho dynamiku, která se mění s rozvojem trestněprávních souvislostí. Autorky řeší metody boje proti podvodům a otázku, zda existuje v Chorvatsku trestní odpovědnost za tento druh podvodů. Jako příklad udávají podvod s emisními povolenkami. Dále kritizují zejména systémové nedostatky, a to i přesto, že byly v zemi zavedeny mechanismy prevence a je navázána mezinárodní spolupráce. Zdůrazňují nutnost harmonizace trestněprávních přístupů v jednotlivých státech tak, aby byl postih pachatelů účinnější. Zároveň upozorňují, že v některých státech tento právní základ pro trestní odpovědnost chybí v případě chybějících obchodníků (např. právě v Chorvatsku). Navrhují proto rozšíření využití reverse-charge a zapojení evropských institucí (EPPO) do vyšetřování, jelikož mají klíčovou roli při přeshraniční koordinaci. Neopomíjejí ani význam moderních technologií pro detekci podezřelých transakcí a využití umělé inteligence k včasné identifikaci nebo nástroj VIES¹. I Borselli (2011) reverse-charge vyzdvihнул, nicméně zdůraznil nutnost, aby byl mechanismus implementován ve všech zemích Evropské unie tak, aby se zabránilo přesunu podvodů do zemí, které jej nevyužívají². Borselli (2011) navíc zdůrazňuje důležitost neustálého zdokonalování systémů správy rizik, přeshraniční spolupráci a uvádí několik typů nasazení moderních technologií, které umožňují rychlou detekci a prevenci podvodů. Dle autora je nutné hledat stále nové strategie a realistická řešení, zejména v oblasti mezinárodní spolupráce, a to i přesto, že se podařilo některé mechanismy již implementovat.

K mezinárodní spolupráci se vyjadřují i Perpelea a Perpelea (2018) a v rámci boje proti karuselovým podvodům doporučují zejména účinnější komunikaci mezi

¹ Jedná se o informační a výměnný systém DPH v rámci Evropské unie k ověření plátců daně.

² K roku 2025 se toto podařilo. Díky unijnímu balíčku ViDA (VAT in the Digital Age) budou do roku 2028 všechny členské státy plošně využívat reverse-charge mechanismus, který sice všechny státy již implementovaly, nicméně každý v jiném rozsahu (Evropská komise 2025).

členskými státy v oblasti vyšetřování, vývoje nových mechanismů a legislativy k potírání podvodu. Podle autorů je administrativní spolupráce a výměna informací členských států zásadní. Problém by však měl být analyzován nejen na mezinárodní, ale také na národní úrovni. Vzhledem k tomu, že se autoři ve svém výzkumu zaměřili na Rumunsko a jeho problémy, navrhuje také změnu daňového a mýtného systému. Autoři bojují za kulturu přeshraniční výměny informací, která je v současné době z důvodu např. nedostatečného množství dokumentů v elektronické verzi nedokonalá.

Další směřování literatury se zabývá bojem proti karuselovým podvodům. S komplexní analýzou příčin, projevů i nástrojů boje proti karuselům přichází Niță, Năforniță a Neamțu (2023). Přičemž z hlediska mezinárodního potvrzují, že karuselové podvody jsou stále se rozvíjejícím problémem ekonomické kriminality, která tak oslabuje členské státy Evropské unie. Autoři zmiňují nejen specifika pachatelů, podvodnou činnost, ale i cyklus boje proti podvodům, který by měl eliminovat příležitosti k páčání podvodů. Zároveň, stejně jako předešní autoři, zdůrazňují potřebu mezinárodní systematické spolupráce nejen mezi státy, ale také mezi uniijními orgány (EPPO, Eurojust, Europol). S tím se pojí i potřeba efektivnější výměny informací skrze nástroj VIES či Eurofisc a všeobecná harmonizace právních rámců, ke které se vyjadřovaly již autorky Sokanovič a Pribisalič (2021). Turksen et al. (2024) pak ve svém článku doposud zmíněné autory v podstatě doplňuje, jelikož na základě komparativní analýzy propojení daňových trestných činů a nelegálních finančních toků v Evropské unii, varuje, že v praxi často chybí specializované jednotky pro vyšetřování. Navíc dle nich stále existují mezery v komunikaci mezi institucemi a je potřeba zajistit sladěný právní rámec. Zdůrazňuje i potřebu koordinovaného přístupu a systémových reforem na úrovni EU.

Jedním z nejdiskutovanějších opatření proti karuselovým podvodům je režim reverse-charge. Stiller a Heineman (2024) na základě dat o obchodu v Evropské unii z let 2009-2019 zjistili, že mechanismus vedl ke značnému snížení podvodů, nicméně při analýze identifikovali i jeden zásadní problém. Tím je relokační podvodů tam, kde reverse-charge není. Přestože problém způsobil ztráty půl miliardy eur, přínosy mechanismu stále převyšují náklady. Data v podstatě potvrzují předešlý výzkum Buettnera

a Tassiho (2023), kteří se taktéž věnují efektivitě mechanismu reverse-charge, přičemž zkoumají německá data mezi lety 2009-2018 k ověření dopadů jeho implementace. Autoři zjistili, že po úspěšném zavedení mechanismu došlo k poklesu odpočtů na vstupní DPH a dokázali tak existenci podvodů před zavedením reverse-charge. Zároveň vyšlo najevo, že před zavedením dosahovaly úniky pěti procent celkových příjmů z DPH. Pokud by se tato kalkulace přenesla na celou Evropskou unii, znamenalo by to, že tyto podvody představují zhruba polovinu tzv. daňové mezery. Autoři také upozornili, že se daňové úniky mohou přesunout až na poslední místo v řetězci, tedy v transakcích od firmy ke klientovi, nikoliv další firmě (tzv. B2C) zejména proto, že u konzumentů chybí motivace požadovat fakturu a může tak zvyšovat potenciál pro šedou ekonomiku. Autoři se zabývají i dalšími přístupy, jak zlepšit výběr DPH např. prostřednictvím VIVAT³, kterou se zabývali i Merkx, Verbaan a Starkenburg (2019).

Buettner a Tassi (2023) v odpovědi na zavedení reverse-charge mechanismu varují před hrozbou relokační podvodů do jiného segmentu trhu, což by mohlo vyvolat tlak na zavedení mechanismu v širších oblastech a transformovalo by to systém DPH tak, že nebude možný postupný výběr a kontrola v rámci řetězce ve stejné podobě, jako tomu bylo doposud. Existují však i autoři, kteří nabízejí alternativy k reverse-charge povinnosti. Merkx, Verbaan a Starkenburg (2019) hodnotí reverzní přenesení daňové povinnosti kladně, přičemž vychází z jeho porovnání s klasickým principem zdanění v zemi určení a definitivním systémem na principu cílové země. Reverse-charge podle nich sice eliminuje možnost karuselového podvodu, nicméně za cenu větší náročnosti a zátěže administrativy a maloobchodníků. Doporučují proto zachování stávajícího systému DPH, s tím, že bude využit systém VIVAT, který by kontrolu a administrativu zjednodušil. Podle autorů je nejlepší cesta digitalizace a efektivnějšího využití systému skrze moderní technologie, namísto velkých změn (např. složitějšího definitivního systému). Zatímco se Merkx et al. (2019) staví spíše k tomu, aby dosavadní systém zachován, Zídková a Balíková (2021) doporučují strukturální reformu DPH. Ve své studii se věnovaly analýze důsledků zavedení definitivního systému DPH v Evropské unii.

³ Viable Integrated VAT = systém částečně integrované DPH

Systém, který byl navrhnut v roce 2016 Evropskou komisí, měl za cíl eliminaci daňových úniků tím, že se změní princip zdanění obchodních transakcí v unii. Autorky jej označily jako pozitivní řešení, které by mohlo do rozpočtu EU přidat až 40 miliard eur ročně. Oproti tomu by se ale náklady zvýšily o 107 milionů eur, a zároveň by nezasáhly všechny unijní země stejně. Autorky tak doporučují kompenzace více zatíženým státům s náklady na administrativu, které by zaručily přijatelný a spravedlivější systém.

Na základě přehledu je zřejmé, že karuselové podvody se dynamicky vyvíjí, stejně tak jako opatření, které však závisí na právních rámcích, technologiích a mezinárodní spolupráci. Autoři dosavadních výzkumů nabízí spíše než jednotné řešení zejména soubor doporučení, který by měl být na úrovni národních a mezinárodních politik přijat či zrevidován.

2.2 Crime script analýza v dosavadní literatuře

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, neexistuje literatura, která by se zabývala crime script analýzou ve spojení s karuselovými podvody. Metoda je v současnosti využívána pro zkoumání kybernetické kriminality, korupce, drogových deliktů, ale také krádeží a loupeží nebo násilných trestných činů, což potvrzují v revizi Dehghanniri a Borrion (2019), ale své využití najde analýza i například v nelegálním obchodě se zvířaty (Pons-Hernandez and Gohar 2025; Viollaz et al. 2019). V této kapitole bude poskytnut přehled dosavadních studií, v jejichž rámci byla crime script analýza či podobný typ analýzy využit, zejména v oblasti finanční kriminality, při boji proti organizovanému zločinu, nebo při analýze korupce tak, aby odrážel alespoň oblast zkoumaného tématu.

První zahrnutou oblastí, v níž bývá využita crime script analýza (CSA) je finanční kriminalita. Nicméně ještě před samotnou CSA stojí za zmínku Kingston (2017), který se zabýval tvorbou tzv. „fraud plans“ prostřednictvím umělé inteligence. Na základě automatizované počítačové analýzy shrnul šest předchozích studií, které se týkaly finanční kriminality a jedním z typů podvodů, které jeho analýza zahrnovala, byly i karuselové podvody. Karuselové podvody vykazovaly několik společných, rizikových

míst v řetězci, kam zařadil autor např. přeshraniční obchodování se zbožím nízkého objemu, ale vysoké hodnoty. S tím také souvisí neobvykle vysoký objem obchodů, který vychází ze snahy podvodníků vydělat co nejvíce peněz a je indikátorem podezřelé aktivity ve struktuře řetězce karuselového podvodu. Společnosti, které se podílejí na podvodu, mají často krátkou životnost a panují mezi nimi v řetězci i neobchodní, např. rodinné vztahy. Posledním rizikovým bodem je situace, kdy firmy uměle řetězí dodávky přes zahraniční prostředníky, přestože by bylo logické, aby odběratel nakupoval zboží přímo od dodavatele ve své zemi. Právě takové schéma podle Kingstona naznačuje zneužití daňového systému.

U samotného spojení crime script analýzy s daňovými podvody lze zmínit Baratta, Boriera et al. (2024), kteří se zaměřili na daňové, MTIC podvody v rámci Evropské unie. Cílem bylo analyzovat, jakým způsobem se tohoto druhu trestné činnosti dotkla digitalizace, která zásadně usnadňuje páchání podvodů např. díky rychlosti, anonymitě online transakcí, manipulaci s elektronickými fakturami nebo využití kryptoměny. Ve své analýze identifikovali deset fází karuselového podvodu ve spojení s online technologiemi a vycházeli přitom z dvanácti případů napříč Evropskou unií, s určitými podobnostmi. Autoři zjistili, že digitální technologie jsou zásadní v usnadnění podvodů na DPH a je nutná mezinárodní spolupráce, investice do digitálních nástrojů k potírání tohoto druhu zločinu a rozvoj výzkumu, který se tímto směrem bude ubírat tak, aby reagoval na zločince co nejrychleji a nejúčinněji.

Obě zmíněné studie spojuje digitalizace, kterou berou jako klíčový faktor, jenž umožňuje podvody v současnosti. Technologie zaručují větší rychlost a anonymitu, čímž ztěžují detekci podvodů. Z obou studií vyplývá nutnost zamyslet se nad novými přístupy k prevenci a odhalování podvodů. K digitální oblasti je též nutné zmínit analýzu Nguyena (2021), který se zabýval transnacionálními počítačovými podvody ve Vietnamu, a zaměřil se na zejména na zneužití údajů z bankovních karet a telefonní podvody. Autor zkoumal dvacet případů, z nichž dvanáct bylo bankovních a osm telefonických podvodů, a zároveň provedl rozhovory se čtrnácti vyšetřovateli kriminality. Na základě analýzy se mu podařilo odhalit technologické nástroje, které pachatelé

využívají. Navíc zjistil, že z Vietnamu operují i zahraniční pachatelé. V závěru doporučuje posílení mezinárodní spolupráce bezpečnostních složek, zvyšování povědomí veřejnosti o rizicích podvodů a preventivní kampaně proti náboru pomocníků zločinu.

Další oblastí, v jejímž rámci je využívána CSA, je problematika praní špinavých peněz a daňových úniků, přičemž za zmínku stojí Gilmourova (2014) analýza způsobu praní peněz skrze tzv. *cash intensive bussinesses*⁴ ve spojení s nákupem vysoce hodnotných produktů, jako jsou diamanty nebo umění. Gilmour (2014) vytvořil crime scripty na základě 170 dotazníků, 12 rozhovorů a veřejně dostupných případových studií ve Velké Británii a taktéž je chtěl využít k návrhu preventivních opatření a odhalení zranitelných míst. Autor poté konkrétně doporučil zavést limity pro hotovostní transakce, důslednější kontroly podezřelých firem či identifikaci fiktivních vlastníků. Praním špinavých peněz lehce odlišným způsobem se zabývali i Struyve et al. (2024), kteří s pomocí analýzy řešili jeden z největších fotbalových skandálů v historii fotbalu v Belgii (tzv. *Zheyun Ye case*). Případ zahrnoval nejen praní špinavých peněz, ale i daňové podvody, ke kterým docházelo skrze manipulace fotbalových zápasů. Na základě CSA, ve které využili soudní dokumenty v počtu přesahujícím 41 tisíc stran a 7 polostrukturovaných rozhovorů s osobami z řad orgánů činných v trestním řízení a odborníků z fotbalové komunity, vytvořili dva scénáře. Autoři zjistili, že hlavními slabiny, které pachatelé využívali byly často finanční problémy menších klubů, netransparentnost řízení, propojení s hazardem a přeshraniční daňové výhody. Ačkoliv Gilmour (2014) i Struyve et al. (2024) využili metodologii ke zkoumání praní špinavých peněz skrze jiný úhel pohledu a výběr zkoumaných vzorků, z obou studií vyplývá, že praní peněz je výsledkem racionálního rozhodnutí a plánování pachatelů, kteří využívají mezer v systému.

Poslední oblastí, která bude zmíněna je využití CSA u organizovaného zločinu a korupce. Budou představeny další studie, jež s CSA pracovaly každá odlišně a dokazují

⁴ V překladu se jedná o hotovostně intenzivní podniky, v nichž často dochází k hotovostnímu styku a nevyužívání bezhotovostních transakcí. Patří sem např. restaurace, bary, kadeřnictví nebo taxi služba

tak jistou variabilitu dat, která mohou být využita v rámci analýzy. Chainey a Berbotto (2022) využili OSINT zdroje k analýze případu Mexika a krádeže ropy z potrubí, které mají na svědomí organizované skupiny. Autoři pracovali se záznamy incidentů nelegálního napojení na ropovody, a zároveň s celkem 104 dokumenty z otevřených zdrojů. Díky metodě tak zjistili např. způsoby zapojení místních obyvatel, účast falešných firem nebo mezery v legislativě. To jim pomohlo identifikovat místa, která si zaslouží větší pozornost u prevence.

Dalším zahrnutým odvětvím je zkoumání korupce ve spojení s CSA, čímž se zabývali Rowe et al. (2013). Stejně jako Chainey a Berbotto (2022), vycházeli autoři z veřejně dostupných zdrojů, které v tomto případě zahrnovaly soudní rozhodnutí, policejní zprávy, výroční zprávy a data ze sociálních sítí. Díky tomu se mohli zaměřit na dva případy, z nichž první se týkal neoprávněného šíření důvěrných informací policejním příslušníkem a druhý se zabýval vysoce postaveným úředníkem, který napomáhal pašování drog. Cílem autorů bylo zjistit, zda se přísnější opatření proti organizovanému zločinu projevila korupcí veřejných činitelů v Austrálii. Přičemž pachatelé se uchýlili ke korupci proto, aby se vyhnuli těmto novým opatřením v legislativě. Zjištění zahrnovala data o tom, že informační technologie mají zásadní vliv na shromažďování osobních informací využitelných k vydírání; korupční jednání motivovala v mnoha případech osobní problémy a nakonec, že prostředí organizovaného zločinu má velmi dobrou schopnost se adaptovat. Pro návrhy prevence se rozhodli využít tzv. rámec 5I od Paula Ekbloma. Díky tomuto systematickému přístupu na základě pěti fází (zpravidajství, intervence, implementace, zapojení, vyhodnocení dopadu) identifikovali preventivní kroky, které by mohly být zavedeny do praxe. Mezi návrhy byla technická opatření, školení zaměstnanců a identifikaci zranitelných bodů.

Poslední oblastí organizované trestné činnosti, která bude zmíněna, je i výzkum mapování procesu výroby drog, na které se zaměřili Chiu, Leclerc a Townsley (2011). Cílem jejich práce bylo poskytnout prostřednictvím analýzy klíčové body pro situační prevenci. Na základě kvalitativní obsahové analýzy 25 soudních dokumentů v Austrálii dokázali vytvořit crime script, který obsahoval sedm kroků. Autoři zjistili několik

důležitých poznatků, mezi nimiž je např. důležitost sociálních sítí k zajištění distribuce i získávání surovin. K prevenci pak navrhovali mj. vzdělávání veřejnosti, monitoring podezřelých nákupů nebo zapojení třetích stran.

Dosavadní literatura potvrzuje, že jsou karuselové podvody závažnou formou daňové kriminality, jejíž potírání nutně vyžaduje kombinaci několika opatření včetně právních, technologických i institucionálních. Mezi autory, kteří se zabývají efektivitou jednotlivých opatření panuje spíše konsenzus, že univerzální řešení neexistuje, nicméně často zmiňovaná mezinárodní spolupráce, výměna informací a úroveň digitalizace, hraje významnou roli.

Z hlediska metody crime script analýzy, která je aplikována v řadě oblastí páchaných trestných činů, je v rámci výzkumu karuselových podvodů autory využívána okrajově, a to skrze výzkumy MTIC podvodů menšího rozsahu. Právě tato mezera tak nabízí prostor pro další výzkum, který lze využít ve prospěch účinného prozkoumání karuselových podvodů a případné evaluace preventivních opatření.

3 Teoretická část

V teoretické části budou představeny teoretické přístupy, které poskytují této diplomové práci teoretický a konceptuální základ tak, aby bylo možné téma ukotvit. Cílem je představit hlavní koncepty, které poté umožní porozumět zkoumanému tématu karuselových podvodů v souvislosti s jejich proměnou díky digitalizaci v českém prostředí. Téma tak bude zasazeno do konceptu kriminality bílých límečků, která se mění v procesu digitalizace, následně budou představeny rámce pro pozdější zhodnocení schopností pachatelů, a nakonec bude popsána teorie situační prevence, která tak udává základ pro zhodnocení účinnosti opatření proti karuselovým podvodům v České republice.

3.1 Koncept kriminality bílých límečků

Vzhledem k tomu, že karuselové podvody díky své charakteristice zapadají do tzv. zločinů bílých límečků, musí být v teoretickém rámci vymezen tradiční koncept *white collar crime*.

Edwin H. Sutherland (1940) ve čtyřicátých letech minulého století zásadně změnil představu o tom, jak vypadá pachatel trestného činu a přišel s novým náhledem na kriminalitu z hlediska analýzy. Na základě svého výzkumu zjistil, že zločiny mohou páchat i příslušníci vysoce respektovaných společenských skupin. Zvrátil tak představu o tom, že zločinci jsou pouze chudí lidé z nižších společenských vrstev. Sutherland tedy zavedl pojem tzv. kriminality bílých límečků, kterou páchají jedinci v rámci své profese a s vysokým společenským statutem. Autor sem zařadil podnikatele, manažery, politiky, lékaře a další osoby vysokých postavení. Trestné činy, které tato skupina páchala, byly nejčastěji ekonomického zájmu, jako např. daňové úniky, korupce, investiční podvody, manipulace s penězi nebo využívání jejich postavení či střetu zájmů k zisku informací.

V 70. letech minulého století na Sutherlanda navázali na koncept *white collar crime* představitelé Clinard a Quinney (1994), kteří formulovali tzv. *occupational*

crime. Tedy zločin, který nepáchají elity, ale běžní lidé střední třídy ve výkonu povolání. Odlišili jej od tzv. *organizational crimes* tím, že se jedná o jednotlivce z běžné společnosti, který využije svého postavení, know-how ve firmě, kde je zaměstnán, ale ne ve prospěch firmy (jako v případě *organizational crime*), nýbrž svůj. Do charakteristiky zahrnuli protiprávní jednání s cílem osobního zisku nejen ve formě peněz, ale i moci nebo dalších výhod (Rothe and Kauzlarich 2022).

Shover a Hochstetler (2006) ve svém výzkumu začali prosazovat tzv. *crime-based* definici kriminality bílých límečků, která neřeší status pachatele ale jednání, které je pácháno nefyzickými prostředky, je založeno na podvodu, lsti nebo zneužití důvěry, je spácháno ve zdánlivě legálních procesech a zaměřeno na zisk. Autoři přitom vycházejí z Edelhertze (1970 in Shover and Hochstetler (2006,6)), který *white collar crime* definuje podle činnosti, kterou páchá, a nikoliv charakteristiky pachatele.

3.1.1 Kriminalita bílých límečků v rámci digitalizace a rozvoje technologií

Pro účely této práce je nutné také představit kriminalitu bílých límečků ve spojení s procesem digitalizace. Shover a Hochstetler (2006) se zabývali i jiným fenoménem, který se dostává na světlo světa s nástupem nových technologií a rozvojem internetu a virtuálního prostoru – digitalizací. Během posledních let v důsledku vývoje vzrostly příležitosti, díky kterým se pachatelé mohou uchýlit k sofistikovaným, ale zároveň nenápadným podvodům, které jsou přístupné i běžným jednotlivcům využívajícím mezer v systému. Přičemž tyto mezery se naskytly díky technologiím (Shover and Hochstetler 2006).

K digitalizaci se vyjadřuje i Gottschalk (2010), který vychází ze Sutherlandova konceptu, nicméně jej posouvá dál a chápe *white collar crime* ve větší šíři. Podle Gottschalka rozhoduje i motivace, prostředky a způsob provedení činu. Tradiční koncept je dle něj narušen a pachatelé zločinů bílých límečků tak mohou být i lidé z různých sociálních vrstev, protože jim to dovoluje technologie. Tento typ zločinu tak není již výsadou pouze elit. Gottschalk (2013) později uvádí, že s rozvojem informačních technologií došlo i k proměně pachatele. Tradiční obraz vzdělaného jednotlivce z prostředí např.

managementu se přesunul směrem k aktérům, kteří jsou technologicky vybaveni a užívají digitální nástroje k trestné činnosti i zahlazení stop. Aktéři jsou schopni díky svým dovednostem získat přístup k citlivým datům, manipulovat finančními systémy, tvořit software či obcházet kontrolu odpovědných institucí. Technologie tak přispívají k anonymizaci a neviditelnosti trestné činnosti, a zároveň zvyšují její potenciální rozsah. Gottschalk (2013) na příkladech dokazuje, že dochází k posunu od „mocenských elit“ k technologickým expertům a stírá se dřívější hranice mezi pachatelem na „vrcholu“ a pouhým vykonavatelem.

Reid (2018) také potvrzuje, že tradiční pachatele kriminality bílých límečků již nahradili jedinci bez odborných znalostí, přičemž se mohou účastnit i modelu „*crime as service*“.⁵A právě v tomto případě podle Reida není postavení, sociální status nebo kvalifikace předpokladem pro páchaní sofistikované finanční kriminality.

Teoretická východiska představená v této kapitole budou následně testována prostřednictvím výzkumných otázek metodou crime script analýzy na vybraných případech karuselových podvodů v České republice s cílem zjistit, jaká je charakteristika pachatele karuselových podvodů v současnosti a jaké dovednosti jsou potřeba k páchaní této trestné činnosti.

3.2 Rámec digitálních kompetencí a tvrdých dovedností

S rozvojem nejen digitálních technologií, ale i s jejich využitím v současnosti se staly digitální kompetence jedince klíčové. Digitální kompetence lze definovat jako schopnost efektivně používat digitální technologie. Zahrnují počítačovou gramotnost, orientaci na internetu, online komunikaci nebo vyhledávání informací a bezpečnost (OECD 2023).

Pro potřeby této práce bude představen rámec digitálních kompetencí DigComp, který vytvořili Vuorikari et al. (2016). Rámec obsahuje strukturu kompetencí napříč

⁵ Pojmem *crime as service* se rozumí kybernetická kriminalita nabízená na zakázku a za úplatu.

různými oblastmi, přičemž bude následně využit v analytické části pro zhodnocení digitálních dovedností pachatelů karuselového podvodu.

Vuorikari et al. (2016) definuje digitální kompetence jako kombinaci znalostí, dovedností a postojů, které jsou nezbytné pro kritické, efektivní a bezpečné využívání technologií v běžném životě. Rámec je rozdělen na pět zásadních oblastí, které zahrnují celkem 21 kompetencí.

První z nich je informační a datová gramotnost. Patří sem procházení, vyhledávání, filtrování dat a informací. Dále vyhodnocování dat a informací, porovnávání a kritické zhodnocení dat, analýza a jejich interpretace, ale i správa dat a informací, z hlediska organizace, ukládání a zpracovávání.

Druhá je komunikace a spolupráce, kam lze zařadit komunikaci a sdílení skrze digitální technologie, participaci na občanství skrze digitální technologie, spolupráci správu digitální identity a dodržování zásad „netikety“⁶.

Třetí je tvorba digitálního obsahu zahrnující produkci a změnu digitálního obsahu z hlediska kreativity a respektování pravidel, tzn. tvorbu nového obsahu, jeho úpravu, respektování autorských práv a programování a tvorba jednoduchých digitálních aplikací.

Čtvrtou je bezpečnost, která reflektuje nutnost ochrany sebe a svých zařízení proti hrozbám, ochranu osobních údajů případně environmentální dopady používání digitálních technologií.

Poslední, pátou, oblastí je řešení problémů, technických i netechnických výzev ve virtuálním prostoru. Do skupiny patří diagnostika a řešení problémů, identifikace potřeb, kreativní využití digitálních prostředků a hodnocení a rozvoj vlastních digitálních kompetencí.

Všechny tyto kompetence jsou rozděleny do 4 hlavních kategorií:

⁶ Netiketou se rozumí znalost o normách chování ve virtuálním prostoru, přičemž sem patří i být vědom možných kybernetických nebezpečí, které jedince online ohrožují. Zároveň mít znalost o kulturní rozmanitosti a aktivně přispívat k odhalení nevhodného chování.

- **základní úroveň**, kdy uživatel vykonává jednoduché digitální úkoly s pomocí jiné osoby;
- **střední úroveň**, kdy jedinec zvládá běžné činnosti samostatně dle vlastní potřeby;
- **pokročilá úroveň**, kdy uživatel zvládá složitější činnosti efektivně kreativně, přizpůsobí se ve složitějším kontextu a pomáhá i ostatním;
- **vysoce specializovaná úroveň**, kam patří odborná správa a navrhování nových nápadů v digitální oblasti (Vuorikari et al. 2017).

Tento rámec následně v metodologické části poslouží k operacionalizaci tak, aby bylo možné určit, na jaké úrovni digitální kompetence se nachází hlavní a vedlejší pachatel.

Vzhledem k tomu, že pachatelé mohou disponovat i určitými schopnostmi mimo digitální, je potřeba definovat si tzv. tvrdé dovednosti. Tyto se dají získat např. vzděláním nebo praktickými zkušenostmi. Jde o konkrétní, měřitelné schopnosti, které jsou specifické pro určitou pozici. Znalosti lze také prokázat skrze certifikáty, testy nebo dokončenou práci (Vieilandie et al. 2024).

Pro ověření bude využit opět evropská koncepce, tentokrát se však jedná o rámec klíčových kompetencí k podnikavosti. Bacigalupo et al. (2016) rozdělili tři hlavní skupiny, do nichž zařadili celkem patnáct kompetencí.

První z nich jsou nápady a příležitosti a zahrnují vnímání příležitostí, kreativitu, vizi nebo oceňování nápadů. Druhá, zdroje, kam patří sebevědomí, motivace, mobilizace zdrojů nebo finanční a ekonomická gramotnost. Třetí skupinou s názvem „do akce“ pokryli autoři iniciativu, plánování a řízení, zvládání nejistoty a spolupráci. Všechny tři skupiny též propojují 4 úrovně pokročilosti:

- **základní úroveň** – kdy se jedinec učí s podporou někoho druhého
- **střední úroveň** – jedinec přebírá odpovědnost za vlastní činy, kriticky hodnotí, zkouší nové přístupy
- **pokročilá úroveň** – sem patří rozvoj dovedností, znalost pro realizaci nápadů, zodpovědná tvorba hodnot

- **expertní úroveň** – řešení komplexních výzev, vedení ostatních, vývoj nových postupů, inovací systému

Stejně tak jako digitální kompetence, i tvrdé dovednosti budou následně v metodologické části práce operacionalizovány, aby v analytické části bylo možné ověřit, na jaké úrovni jsou tvrdé dovednosti pachatelů karuselového podvodu v Česku.

3.3 Teorie situační prevence

Teorie situační prevence kriminality se zaměřuje na okolnosti a podmínky, které mají vliv na páchaní trestných činů. Vychází z toho, že kriminalita je důsledkem vědomého rozhodnutí pachatele, který se nachází v konkrétní situaci, a nikoliv na základě vrozených nebo získaných vlastností.

Clarke (1980), který s tímto pojmem přišel, se tak domnívá, že pokud lze pracovat s těmito propozicemi, je také možné efektivně snížit kriminalitu. Vzhledem k tomu, že disociační aspekty (socioekonomický status či osobnost) jsou obtížně měnitelné a nemusí vždy vykazovat přímý vztah k páchané kriminalitě, je dle jeho názoru vhodné se orientovat na situaci a prostředí, ve kterém dochází k trestné činnosti daného jedince. Trestný čin tak chápe jako výsledek rozhodnutí, které ovlivnilo několik faktorů, mezi kterými může být momentální stav pachatele, jeho motivace, znalost prostředí či např. přítomnost jiných lidí. Tato data poté vybízí ke konkrétním, měřitelným opatřením prevence (Clarke 1980).

Clarke tak díky zmíněným faktorům zformuloval dva hlavní směry praktické intervence, kterými jsou snížení fyzických příležitostí ke spáchání trestné činnosti a zvýšení rizika dopadení. Snižování příležitostí k páchaní kriminality obsahuje zejména technické, praktické aspekty např. úpravu majetku. Může sem však patřit také architektonické řešení objektů, které tak umožňuje větší přehled a přirozený dohled obyvatel v prostoru. V rámci druhého aspektu, zvýšení rizika dopadení, vychází Clarke z předpokladu, že se pachatel před činem rozhoduje na základě pravděpodobnosti jeho přistižení, identifikace či zadržení. Což se v praxi může projevit zvýšením dohledu prostřednictvím fyzického, lidského faktoru případně technologického (např. kamer).

Druhým klíčovým směrem situační prevence je zvyšování vnímaného rizika dopadení pachatele. Tento přístup vychází z předpokladu, že pachatel při rozhodování zvažuje pravděpodobnost, že bude během činu přistižen, identifikován nebo zadržen. I mírné zvýšení této pravděpodobnosti může vést k odrazení od trestného činu, zejména v případě méně motivovaných pachatelů. Opatření však nemusí nutně pouze aktivně bojovat proti zločincům, ale fungovat i jako preventivní prvek.

Situační prevence není jediným řešením kriminality, může také výrazně pomoci při jejím snižování. Důležité je provést konkrétní změny, které ani nemusí mít velký společenský vliv a učiní významný pokrok při potírání kriminality.

Na základě svých poznatků a změn digitální doby i Gottschalk (2010) implikuje nutnost revize preventivních opatření, jelikož dosavadní mechanismy v kybernetickém prostředí nejsou dostatečné. Benson et al. (2009) též vyzvali k úpravě struktury příležitostí pro zločin z hlediska prevence tak, aby bylo páchání trestné činnosti ztíženo a ne usnadněno např. tím, že bude maskována za legální činnost.

Teorie situační prevence pomůže v analytické části této práce ověřit, zda jsou opatření v rámci boje proti karuselovým podvodům v Česku účinná, pokud v analytické části prostřednictvím crime script analýzy budou identifikována riziková místa, které doposud platné kontrolní mechanismy nejsou schopny ošetřit.

4 Empirický úvod do tématu

V rámci empirického úvodu budou představeny koncepty, které jsou zásadní k porozumění samotným karuselovým podvodům. V kapitole tak budou vysvětleny základní pojmy, které je pro tento druh podvodu nezbytné znát a zároveň bude celý podvod zasazen do kontextu kriminality v České republice. Následně bude představen samotný mechanismus karuselového podvodu, ze kterého je následně vycházeno při tvorbě scénáře. Poté naváže představení české legislativy, která se zabývá preventivními opatřeními proti karuselovým podvodům.

4.1 Daň z přidané hodnoty

K pochopení původu karuselových podvodů je nutné nejdříve představit pojem daně z přidané hodnoty (DPH), který je klíčový při této nelegální činnosti. Jedná se o nepřímou daň, u níž nelze předem určit, kdo bude jejím plátcem neboli konečným spotřebitelem, ale do státního rozpočtu ji odvádí dodavatel (Finanční správa 2024). Výběr daně probíhá v každé fázi – výroby, odbytu, prodeje i nákupu produktu (Státní správa České republiky 2024). DPH je jedna z nejdůležitějších složek příjmů státního rozpočtu.

V České republice byla daň zavedena 1. ledna 1993 a je součástí ceny výrobku nebo služby. Od roku 2005, po vstupu Česka do Evropské unie, je stát povinen uplatňovat výběr daně v souladu s pravidly Evropské unie a jsou taktéž vymezena v zákoně dříve zmíněném (Finanční správa 2005). Na evropské úrovni vymezuje Společný systém Evropské unie daně z přidané hodnoty Směrnice 2006/112/ES. Za rok 2024 bylo do státního rozpočtu odvedeno díky DPH 381,55 miliard Kč (Ministerstvo financí České republiky 2025).

4.1.1 Předmět DPH

V českém právu je DPH aktuálně definována v rámci zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty. Předmětem daně dle zákona:

- a) **dodání zboží za úplatu** osobou povinnou k dani, která jedná jako taková, s místem plnění v tuzemsku,
- b) **poskytnutí služby za úplatu** osobou povinnou k dani, která jedná jako taková, s místem plnění v tuzemsku,
- c) **pořízení**
 - 1. zboží z jiného členského státu za úplatu s místem plnění v tuzemsku osobou povinnou k dani, která jedná jako taková, nebo právnickou osobou nepovinnou k dani,
 - 2. nového dopravního prostředku z jiného členského státu za úplatu s místem plnění v tuzemsku osobou nepovinnou k dani
- d) **dovoz** zboží s místem plnění v tuzemsku.

Zdanitelné plnění je plnění, které

- a) je předmětem daně a
- b) není osvobozené od daně.

4.1.2 Sazby DPH

Od 1. ledna 2024 existují tři aktuální hlavní sazby DPH, přičemž základní ve výši 21 procent zahrnuje většinu výrobků a služeb, a snížená ve výši 12 procent, která zahrnuje např. potraviny, pitnou vodu, léky či zdravotnické prostředky a další výrobky a služby, které definuje zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Třetím typem jsou produkty a služby osvobozené od daně, tedy s nulovou sazbou, např. rozhlasové a televizní vysílání, vzdělávání nebo knihy (Státní správa ČR 2024a).

Tab. 1: Přehled sazeb DPH v České republice, platný od 1. ledna 2024 (Ministerstvo financí České republiky 2024)

Základní sazba (21 %)	Snížená sazba (12 %)	Nízká sazba (0 %)
většina zboží a služeb, pokud zákon nestanoví jinak	základní potraviny stavební práce dětské autosedačky pohřební služby	knihy, noviny, časopisy mezinárodní doprava určité zdravotní služby sociální pomoc rozhlasové, televizní vysílání

4.1.3 Daň z přidané hodnoty v rámci Evropské unie

Všechny státy Evropské unie požadují daň z přidané hodnoty, jejich sazby se však liší a každý stát si je určuje samostatně (Evropská unie 2025). Společný systém upravuje Směrnice Rady 2006/112/ES. Evropská komise každoročně zveřejňuje výpočet tzv. daňové mezery, která určuje celkový rozdíl mezi očekávanými a reálnými příjmy DPH.

Podle posledního pravidelného reportu Evropské komise dosahovala daňová mezera v roce 2022 v Česku hodnoty 4,2 procenta. Pro srovnání byl průměr celé EU 4,2 procenta, Německa 4,3 procenta nebo Estonska 4,4 procenta (Evropská komise 2024). Díky této mezeře je možné zjistit účinnost opatření k vymáhání a dodržování plateb DPH ve členských státech. Zejména umožňuje odhad případných ztrát příjmů v důsledku podvodů, daňových úniků, platebních neschopností a dalších (Evropská komise 2020).

4.2 Hospodářská kriminalita

Pro obecné vymezení je nutné definovat hospodářskou kriminalitu, čímž se rozumí zaviněné jednání, které opisuje zvláštní část trestního zákona České republiky. Toto jednání poškozuje nebo ohrožuje hospodářský pořádek a systém ekonomických právních vztahů a s nimi souvisejících; fungování i práva a zájmy subjektů v těchto vztazích (Chmelík et al. 2005).

Podle statistik Policie České republiky za rok 2024 došlo k 12 834 trestným činům v této oblasti. Mezi těmito skutky jsou úvěrové podvody, dotační podvody, neoprávněné přístupy a poškození záznamů v počítačových systémech, ale i zkrácení daní. Poslední statistiky také ukazují podvody týkající se Evropské unie, kde jejich objasněnost meziročně vzrostla o více než padesát procent, což lze odůvodnit právě zvýšenou

pozorností o tuto trestnou činnost a vznikem nových institucí v rámci EU (např. EPP0⁷), které v této oblasti provádějí dohled. Ačkoliv se může zdát, že počet trestných činů v této oblasti je vzhledem k celkovému počtu registrované kriminality (173 322 případů) velmi nízký, zásadním problémem je výše způsobené škody. Nesmí být také zapomenuta hospodářská kriminalita latentní, která očím veřejnosti a správním orgánům uniká a je tak hlavním rizikem této oblasti (Policie České republiky 2025).

4.2.1 Finanční kriminalita, daňová kriminalita a daňové úniky

Složitě prostředí financí a výběru daní se stalo terčem nekalých praktik, díky nimž se mnozí zločinci dokázali obohatit ku vlastnímu prospěchu a v neprospěch státu a jeho rozpočtu.

Pod pojem hospodářské kriminality je zařazena kriminalita finanční, která se zabývá zejména penězi a cennými papíry (Scheinost et al. 2004). Chmelík et al. (2005) doplňují, že finanční kriminalita pokrývá sféru bankovních a finančních institucí, kapitálový trh skrze krácení příjmů z pojištění, padělání peněz a krácení příjmů státu na daních a dalších povinných platbách. Při prokazování tohoto druhu kriminality je nutná velmi dobrá znalost práva nejen trestního, ale i obchodního, finančního či občanského (Scheinost et al. 2004). Chmelík et al. (2005) však také zmiňují, že hospodářská a finanční kriminalita se v několika sférách protínají. Těmi jsou vysoká latence trestné činnosti, variabilita a dynamičnost pachatelů, kteří se dokážou přizpůsobit systému. Dále se jedná o vysokou kvalifikovanost pachatelů, kteří spolupracují i s odborníky; mezinárodní charakter trestných činů a propojení na mezinárodní organizovaný zločin.

V rámci kapitoly je potřeba zmínit i pojem daňového úniku. Pařízková (2001) definuje daňový únik jako chování poplatníka či plátce daně, které je v rozporu s právními

⁷ EPP0 je zkratkou pro European Public Prosecutor's Office, v českém překladu Úřad evropského veřejného žalobce, který má na starosti mimo jiné trestní stíhání pachatelů trestné činnosti poškozující Evropskou unii (Rada Evropské unie 2025).

předpisy platnými v daném státě, přičemž osoba úmyslně neplatí daně. Podle statistiky z roku 2023 je nejvýznamnějším trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby jak pro fyzické, tak právnické osoby. Zásadním problémem při postihování tohoto druhu trestného činu jsou tzv. *prázdné schránky*⁸, skrze které se nelze dostat dál z důvodu nedostatku informací.

V roce 2023 dosahovaly škody výše 2,815 miliard korun, což je zároveň největší podíl z celkové způsobené škody hospodářské trestné činnosti dosahující 12,317 miliard korun. Meziročně tak došlo k nárůstu o 357,14 miliard korun. Při popisu daňové kriminality je také nutno dodat, že jsou velmi často provedeny sofistikovaně, organizovaně a mezinárodně. Daňová kriminalita tak svými následky významně oslabuje ekonomiku státu. Dovoz zboží do třetích zemí, poskytování reklamních služeb i karuselové podvody byly jedny z trestných činů s nejvyšší mírou způsobené škody (Přichystal 2024). Cílem podvodů na DPH je získat výhody, které umožňuje nárok na odpočet daně. V rámci prokazování podvodu se může jednat o přímé a nepřímé zavinění. O přímé zavinění se jedná ve chvíli, kdy si je aktér vědom své účasti na daňovém podvodu. Při nepřímém zavinění si aktér podvodu například nedostatečně ověřil své obchodní partnery a podmínky obchodu, nejednal obezřetně a stal se tak součástí podvodu neúmyslně (Sochorová 2014).

4.3 Karuselový podvod

Karuselový podvod je typ daňového úniku, který se týká daně z přidané hodnoty, tzv. MTIC (Missing Trader Intra-Community). Jeho podstatou jsou karuselové obchody, řetězovité distribuce produktu, které jsou často dlouhé a mohou překračovat hranice států Evropské unie. U těchto obchodů pak dojde ke zmizení jednoho obchodníka v řetězci a později dochází ke krácení daně. Daň z přidané hodnoty není zaplacená a plátce nelze nalézt, může být i tzv. bílým koněm, který o transakcích nemá tušení.

⁸ Jedná se o firmy, jejichž jednatele nelze ztotožnit z důvodu např. neplatných padělaných dokladů nebo neznámého pobytu.

Tento plátce však může připustit svou účast v řetězci za úplatu a napomáhat tak trestné činnosti (Hálek et al. 2015). Stejně jako daňové úniky, i karuselové podvody můžeme v České republice datovat již od roku 1992 (Lichnovský 2013). Podle Šefčíka (2015) je příčinou rozvoje karuselových podvodů zejména zrušení hraničních kontrol mezi státy Evropské unie a zachování tzv. principu určení, který udává, že se DPH platí v zemi, kde se zboží spotřebuje.

Principem podvodu s DPH je zneužívání pravidel pro přeshraniční transakci v rámci Evropské unie a rozdílů platby DPH v jejích členských zemích, čímž si členové podvodu zajistí vyhnutí se platbě DPH nebo využijí žádosti o vrácení DPH podvodem. Přeshraniční obchod je osvobozen od DPH, která se uplatňuje pouze na prodej uvnitř členského státu. Podle práva by tak měla být DPH z prodeje produktu přiznána a odvedena určitému státu EU, což však podvodník neprovede. V přehledu:

- **Firma A** (missing trader (chybějící obchodník, bílý kůň)
 - Nakoupí zboží z jiného členského státu bez DPH.
 - Prodá zboží v ČR s DPH.
 - Neodvede DPH a zmizí.
- **Firma B**
 - Koupí zboží od firmy A s DPH.
 - Uplatní si nadměrný odpočet DPH.
 - Prodá zboží dál do EU bez DPH (uplatní osvobození od platby daně).
- **Firma C**
 - Nakoupí zboží bez DPH.
 - Zboží prodá dalšímu bílému koni a cyklus se může opakovat (Finanční správa 2016).

Pro konkrétnější představu viz Obr. 1: Schéma karuselového podvodu (Finanční správa 2016). Takto řetězově mohou obchody pokračovat několikrát za sebou, přičemž firma A, bílý kůň se vždy změní (Hálek 2015). Organizované skupiny často v podvodech zapojují velké množství bílých koní tak, aby aktivita byla co nejméně

Vyrovňovací společnost nemusí být v řetězci vůbec zapojena, zvyšuje se tím však riziko odhalení.

Posledním článkem je **zprostředkovatelská společnost** (broker), aktér C. Ten nakoupí zboží od aktéra B a může jej v některých případech prodat zpět aktéru A, tedy potrubní společnosti v jiném státě, opět bez DPH. I broker může být v řetězci zapojen nevědomě.

4.3.2 Zboží figurující v karuselových podvodech

Podvody probíhají při obchodech s různými druhy zboží, přičemž v minulosti šlo zejména o produkty menšího rozměru, jako jsou mobilní telefony nebo počítačové čipy (Financial Action Task Force 2007). V realitě však zboží nemusí být ani reálně dodáváno (Vančurová and Zídková 2019). Příkladem rizikových komodit, tedy takových, které již někdy byly předmětem podvodů mohou být například vysokozdvížné vozíky (Daňová kobra 2018), barevné kovy (Hron 2016) nebo hutní materiál (Právo 2016). Nemusí se však jednat jen o hmotné produkty, předmětem mohou být služby typu agenturního zaměstnávání, úklidové služby, prodej textilu nebo reklamní služby (Finanční správa 2017).

4.3.3 Právní postihy karuselových podvodů v České republice

Český trestní zákoník (TZ) klasifikuje karuselové podvody jako trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby. Je uvedený ve § 240 TZ takto:

1. Kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu anebo vyláká výhodu na některé z těchto povinných plateb, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

2. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami

b) poruší-li k usnadnění takového činu úřední uzávěru, nebo

c) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

3. Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve velkém rozsahu, nebo

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 písm. c) ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

4. Příprava je trestná.

V karuselovém podvodu je pak pachatelem krácení daně právě aktér B neboli chybějící obchodník, bílý kůň (Šefčík 2018, 41). Vzhledem k tomu, že v některých případech karuselového podvodu jsou nelegální zisky následovně využity do legálního podnikání, je nutné zmínit i praní špinavých peněz prostřednictvím § 216 trestního zákoníku o legalizaci výnosů z trestné činnosti, v trestním zákoníku je citován takto:

1. Kdo ukryje, na sebe nebo na jiného převede, přechovává nebo užívá věc, která je výnosem z trestné činnosti spáchané na území České republiky nebo v cizině jinou osobou, nebo kdo takovou věc přemění v úmyslu umožnit jiné osobě, aby unikla trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu, nebo kdo se ke spáchání takového trestného činu spolčí, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

2. Kdo zastírá původ věci, která je výnosem z trestné činnosti spáchané na území České republiky nebo v cizině, zejména tím, že zakrývá nebo utajuje její skutečnou povahu, umístění, pohyb, nakládání s ní, vlastnické nebo jiné právo k ní, nebo kdo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění jejího původu, nebo kdo se ke spáchání takového trestného činu spolčí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

3. Odnětím svobody na jeden rok až šest let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve vztahu k věci pocházející ze zločinu,

b) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci, která má větší hodnotu, nebo

c) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného větší prospěch.

4. Odnětím svobody na dvě léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci pocházející ze zvláště závažného zločinu,

c) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci, která má značnou hodnotu,

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo

e) spáchá-li takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

5. Odnětím svobody na tři léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,

b) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci, která má hodnotu velkého rozsahu, nebo

c) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

4.4 Preventivní opatření v boji proti karuselovým podvodům

Po rozšíření karuselových podvodů jak na české, tak mezinárodní úrovni, byly státy nuceny přijmout několik opatření a využít nástroje, které pomohou odhalování této trestné činnosti.

V rámci legislativních nástrojů je zásadním zákon č. 235/2004 Sb. o DPH, který obsahuje několik preventivních opatření týkajících se i karuselových podvodů. Jedním z nástrojů obsažených v tomto zákoně je registrace plátců DPH (§6), přičemž cílem tohoto mechanismu je zajistit, že DPH budou odvádět firmy, které k tomu mají důvod, nejsou tedy fiktivní nebo účelově vytvořené (jako např. chybějící obchodníci

u karuselových podvodů) a obchod opravdu probíhá. Finanční úřad tak může registraci podezřelého subjektu odmítnout. Dále je v zákoně o DPH stanovena povinnost vystavit daňový doklad (§ 28) neboli fakturu, která musí obsahovat všechny povinné náležitosti včetně data, identifikace dodavatele, podpisu, výše daně a dalších. Tyto faktury musí být zároveň vedeny v povinné evidenci (§ 100), která umožňuje následnou kontrolu.

Dalším nástrojem je *režim přenesení daňové povinnosti* (reverse-charge) (§ 92), díky němuž může plátce daně sám vypočítat daň, a zároveň uplatnit nárok na odpočet daně. DPH se tak platí až na konci řetězce a nikoliv průběžně, jako je tomu u běžného režimu⁹. Z toho vyplývá, že pokud této povinnosti podléhá dodávané zboží, nemůže být součástí karuselového podvodu, jelikož chybějící obchodník by pak neměl možnost vybrat DPH (Šefčík 2018, 71). Režim reverse-charge se však týká jen některých, rizikových, druhů zboží a služeb, přičemž se rozděluje na dva druhy. Trvalé použití režimu zasahuje do prodeje např. zlata, stavebních a montážních prací nebo nemovitostí. Dočasné použití režimu přenesení daňové povinnosti se pak odvíjí od vládního nařízení, které stanovuje tyto druhy produktů a služeb. Jedná se např. o mobilní telefony, mikroprocesory, plyn a elektřina, telekomunikační služby, tablety nebo herní konzole; obiloviny případně surové kovy a další. Na evropské úrovni metodu reverse-charge upravuje již zmíněná směrnice Rady 2006/112/ES o společném systému DPH.

Dále zákon udává kontrolní hlášení (§ 101) neboli speciální daňové tvrzení, které v souvislosti s režimem přenesení daňové povinnosti nahradí původně samostatný výpis z evidence pro účely DPH (Hálek 2015, 33). Od 1.1.2016 je ze zákona povinné pro všechny plátce DPH. Cílem hlášení je informovat správce daně o transakcích plátců, aby případně identifikoval rizikové řetězce nebo karusely neoprávněně využívající peníze z veřejného rozpočtu, které hlášení dokáže odhalit (Finanční správa n.d.).

Pokud by hlášení v této podobě neprobíhalo, daňový únik by byl zjištěn až ve chvíli kontroly firmy či při jejím úpadku (Hálek 2015, 33). Zásadní pro prevenci je také ručení za daň (§ 109), které umožní správci daně požadovat uhrazení nezaplacené DPH nejen

⁹ Pro přehlednost, běžný režim představuje tento scénář: firma A dodá firmě B zboží, ale firma B za zboží zaplatí bez DPH, a zároveň si DPH sama spočítá a uvede v daňovém přiznání.

po dodavateli, ale i po příjemci zdanitelného plnění, pokud si byl vědom toho, že se účastní podvodného řetězce. Ručení může být uplatněno také v případě, že platba jako taková je provedena na jiný účet, do zahraničí nebo je provedena částečně v hotovosti nebo se jedná o zboží od nespolehlivého plátce. Díky nástroji se tak neumožňuje zneužívat systém DPH skrze chybějící obchodníky a dokáže podvodné řetězce přetrhnout.

Do legislativních opatření lze zařadit i zákon č. 280/2009 Sb. neboli daňový řád. Ten taktéž obsahuje kontrolní mechanismy využitelné při boji proti karuselovým podvodům. Daňový řád vymezuje také tzv. daňovou kontrolu (§ 85), ke které dochází ve chvíli, kdy správce daně potřebuje prověřit firmu na základě podaného daňového přiznání a kontrolního hlášení. Ke kontrole je přidružen i § 92 a § 93 pokrývající dokazování, důkazní prostředky a jejich hodnocení (§ 8), což umožňuje správci daně¹⁰ požadovat od firem veškeré dokumenty, které dokazují, že se kontrolované transakce uskutečnily. V případě, že se tak nestane nebo je firma sice doloží, ale budou zpochybněny, může správce daně zamítnout uznání nároku na odpočet daně.

Dalším nástrojem je zajišťovací příkaz (§ 167). Pokud správce daně z přesvědčivých důvodů předpokládá, že firma neuhradí v budoucnu daň, může vydat tento zajišťovací příkaz a zablokovat tak majetek či peníze subjektu. Zajišťovacím příkazem je také možné bojovat proti chybějícím obchodníkům. Poté co má finanční správa důvodné podezření, že firma, která nárokovala vratku na DPH ji získá neoprávněně, může dojít k zadržení této vratky.

České právo také upravuje tzv. AML zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Na jeho základě jsou tzv. povinné osoby, kterými jsou např. banky, účetní či auditoři sledovat podezřelé transakce a v případě podezření je oznámit Finančnímu analytickému úřadu. Povinné

¹⁰ Správcem daně tak, jak ho definuje daňový řád (zák. č. 280/2009 Sb.), se rozumí zejména orgány Finanční správy České republiky, orgány Celní správy České republiky, orgány obcí nebo jiné správní orgány, pokud jim to stanoví zvláštní zákon.

osoby mají také za úkol zjistit, kdo je klientem a uchovávat si data o nich a jeho transakcích 10 let. Toto se týká i podezřelých řetězců a převodů vysokých částek peněz nebo využívání firem bez ekonomické činnosti, které patří i do kontextu karuselových podvodů.

Kontrolním mechanismem je i Daňová Kobra, která reprezentuje tým, který se skládá ze členů Národní centrály proti organizovanému zločinu, Generálního finančního ředitelství a Generálního ředitelství cel. Cílem projektu, který vznikl v roce 2016 je odhalovat kriminalitu, která se týká zejména DPH a spotřební daně. Za deset let činnosti se podařilo zajistit již šestnáct miliard korun, přičemž většina případů, které skupina řeší, se týká milionových částek, které jsou odcizeny ze státního rozpočtu (Policie České republiky 2024).

V kapitole empirického úvodu byla podrobně představena problematika daně z přidané hodnoty a zasazení celé problematiky karuselového podvodu do hospodářské kriminality České republiky. Stejně tak byl popsán karuselový podvod a jeho schéma, společně s legislativním rámcem a nástroji prevence tak, aby všechny poznatky usnadnily chápání výsledků analytické části této práce. Kapitola tak vytváří nezbytný základ pro analytickou část, v níž budou zkoumány konkrétní případy karuselového podvodu v Česku. Správné porozumění principům daně z přidané hodnoty a karuselových podvodů umožní správně interpretovat výsledky analýzy a posoudit účinnost preventivních opatření proti karuselovým podvodům, která jsou v současnosti platná.

5 Metodologická část

V rámci metodologické části budou představeny cíle práce a výzkumné otázky, na které naváže představení vybrané metody crime script analýzy a nastínění přípravy scénáře tak, aby mohl být poté v analytické části konkrétně vyplněn.

5.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je zhodnocení dopadů digitalizace na strukturu karuselových podvodů a z toho vyplývajících důsledků pro situační prevenci. Konkrétně tedy zjistit, jak vypadá schéma karuselového podvodu v českém prostředí a zda digitální technologie ulehčily pachatelům nejen páchaní trestné činnosti, ale i její krytí. Zároveň, zda se v současnosti zabývají tímto typem podvodu vysoce postavení představitelé se znalostí prostředí tak, jak to určuje teoretická část této práce, či zda v těchto pozicích lze nalézt i obyčejné osoby s technickým know-how, nikoliv však ve formě např. „bílých koní“, ale jako organizátory takovýchto podvodů. A vzhledem k situační prevenci je cílem zhodnotit, zda jsou opatření účinná.

K analýze byly vybrány případy karuselových podvodů v České republice. Ačkoliv se nejedná o téma, které by bylo ve středu zájmu současných studií, problém karuselových podvodů přetrvává. To dokazují nejen evropské statistiky tzv. *daňové mezery*, které za rok 2022 určily daňovou mezeru na necelých 90 miliard eur (Evropská komise 2024), ale také nemalý počet případů, kterými se zabývají české soudy. Podle statistik policie za rok 2024 narostl také u hospodářské kriminality počet trestných činů, které nejsou frekventované, ale zato působí vysoké škody, což zahrnuje mj. i daňovou kriminalitu a karuselové podvody. Kromě dat je však nutné brát v potaz i samotný charakter skutku, který skrze svoji sofistikovanost, obtížnou zjistitelnost a přeshraniční působení, není jednoduchým podvodem k řešení ani odhalení. To dokazují i studie, které byly představeny v přehledu literatury této práce, přičemž v současnosti zkoumají zejména efektivitu preventivních opatření a navrhují její další možná zlepšení.

Právě z toho důvodu byla vybrána crime script analýza, která v dosavadních výzkumech dokázala zmapovat jednotlivé kroky a slepá místa nejen finanční kriminality v zahraničí. V České republice se optikou crime script analýzy doposud finanční kriminalitou nikdo nezabýval, ačkoliv, jak již bylo řečeno, je zásadní částí páchané kriminality.

Tato práce si tak klade za cíl použití metody, doposud nepříliš využívané v českém prostředí, na karuselové podvody. Zároveň se zaměřuje na působení digitalizace na kriminální prostředí, tedy na stále aktuální a vyvíjející se oblast, která je z hlediska daňové kriminality stále v hledáčku orgánů činných v trestním řízení a vlád jednotlivých států i Evropské unie. Práce tak může přispět i tímto do přeměny pachatelů karuselových podvodů a skrze výsledky analýzy dokázat účinnost preventivních opatření, která bude pravděpodobně nutné s postupem doby a vývojem informačních technologií revidovat.

Díky zvolené metodě crime script analýzy a získaným datům bude tak možné popsat, jak ke karuselovým podvodům na území Česka docházelo od počáteční fáze přípravy trestného činu až po fázi konečnou, kdy dochází k zahrazení stop. Práce využívá metodu, která v Česku prozatím nebyla ve velkém měřítku využita, a může tak svými výsledky pomoci při budoucím potírání tohoto druhu finanční kriminality, například v oblasti situační prevence. Vzhledem k cíli této práce se tak nabízí výzkumné otázky, které zní:

- **V01: Jak vypadá crime script karuselových podvodů v České republice?**
- **V02: Je pachatelem karuselového podvodu na pozici hlavního pachatele člověk s digitálními kompetencemi na střední úrovni?**
- **V03: Jaké digitální kompetence a tvrdé dovednosti jsou potřeba k páchaní karuselového podvodu?**
- **V04: Jsou současná preventivní opatření u vybraných kroků v crime scriptu karuselových podvodů v České republice účinná?**

5.2 Výzkumný design

Pro analýzu byla využita metoda crime script analýzy, díky níž bylo možné skrze kódování získat informace k vytvoření scénáře trestné činnosti analýzou vybraného počtu soudních rozsudků, které se týkají karuselových obchodů v Česku.

5.2.1 Představení crime script analýzy

Crime script analýza (CSA) je metodou, která zkoumá kriminální chování. Opírá se o koncept „scriptů“ neboli scénářů, kterou Derek Cornish (1994) převzal z kognitivní psychologie od Schanka a Abelsona (1977). Cornish uvažoval o CSA jako o nástroji k podpoře situační prevence kriminality a také jako prostředku k pochopení procedurálních aspektů trestné činnosti. Zásadním je v analýze proces páchání trestného činu a jeho konkrétní kroky. Cornish předpokládal, že trestnému činu předchází sekvenční, účelové a cílené jednání (neboli script, scénář tak jako např. v divadle). Tyto scénáře se skládají z jednotlivých fází, které se mohou opakovat či adaptovat podle situace. Vytvořil tak tzv. univerzální script, který obsahuje následující fáze:

- *Preparation – příprava mimo místo činu*
- *Entry to the setting – vstup na místo činu*
- *Precondition – čekání, vytvoření vhodných podmínek*
- *Instrumental precondition – aktivace konkrétních prostředků*
- *Instrumental initiation – zahájení samotného činu*
- *Instrumental actualization – vykonání hlavní akce*
- *Post-condition – okamžitý následek činu*
- *Exit – odchod z místa činu*
- *Post-action – fáze po činu mimo místo činu.*

Díky CSA je tedy možné efektivně pracovat na situační prevenci, jelikož jsou díky analýze sesbírány poznatky o procesu, jak je páchán trestný čin – klíčové fáze, role aktérů, prostředky a prostor, kde se scény odehrávají. Scénáře jsou však flexibilní a mohou se adaptovat na základě různých trestných činů, mohou reagovat na nenadálé situace. Cornish také zmiňuje, že přístup vychází z teorie racionální volby,

která se domnívá, že aktér jedná účelově, racionálně a cíleně. Což znamená, že na základě předchozí zkušenosti se aktér rozhoduje jednodušeji a jedná tak rychleji. Data k vytvoření analýzy mohou být podle Cornishe získána např. skrze výpovědi pachatelů, rozhovory s nimi nebo skrze konstrukce objektivních modelů kriminálního jednání, kam patří např. statistiky nebo pozorování. V rámci hospodářské kriminality, tedy karuselových podvodů může být tato metoda přínosná zejména proto, že jde o plánovanou, sofistikovanou a strategicky opakovanou kriminalitu.

Jedná se o metodu, která v posledních letech nabývá na popularitě, přičemž je však velmi malé množství expertů, které se metodě věnuje opakovaně vzhledem k nízké míře systematizace napříč vědeckou komunitou (Dehghanniri a Borrión 2019).

Výhodou crime script analýzy je zejména detailní a systematický popis trestného činu a postupné vypracování scénáře i poté, co jsou zjištěny nové informace o trestném činu (Brayley et al. 2011 in de Korte 2021). Díky tomu, že je zjištěn modus operandi velmi detailně, je možné situační prevenci zacílit tak, aby bylo omezeno úspěšné dokončení trestného činu, případně i byla omezena flexibilita pachatele (Brayley et al. 2011 in de Korte 2021).

Snaphaan, Kotense a van Ruitenburg (2023) také potvrdili, že crime script analýza může pomoci detailnímu náhledu do finanční kriminality. Kritizují, že se doposud výzkumy využívající CSA finanční kriminalitou nezabývaly dostatečně, protože metoda umožňuje porozumět finančním trestným činům, ale zároveň je propojit i s další trestnou činností (např. korupce nebo praní špinavých peněz). Výhodou je i možnost komparace s podobnými trestnými činy a vytvoření dalších scénářů k následnému vyšetřování a propojování hypotéz (Keatley et al. 2022).

Na základě revize Dehghanniriho a Borrióna (2019) chybí u metody empirická evaluace ve formě např. srovnávacích studií k vyhodnocení přínosu skriptových metod tak, aby se jejich podoba standardizovala a mohla tak být častěji využívána např. policejními složkami. Důvodem je zejména náročnost sběru dat metody, která vyžaduje jejich velké množství, ne vždy přístupných (Pons-Hernandez 2025). Nevýhodou, podle Keatlyho et al. (2022) může být však také kvalitativní charakter metody,

který neumožňuje objektivní statistické vyhodnocení a subjektivita dat náchylných k interpretačnímu zkreslení. Keatly et al. zmínil i tzv. *ekologický omyl*, který představuje riziko, že závěry nelze aplikovat na konkrétního jednotlivce a mohou tak vést k tomu, že dané případy nebudou odpovídat předem vytvořenému scénáři.

5.2.2 Postup crime script analýzy

Pro jasné porozumění principu CSA je nutné představit jednotlivé kroky, které byly v rámci analýzy učiněny tak, aby vznikl přehledný scénář karuselového podvodu v České republice. Cornish (1994) představil několik zásadních fází zločinu, které ale Thompson a Chainey (2011) poté zjednodušili do podoby kratší pro lepší srozumitelnost. Tato diplomová práce vychází ze čtyř základních fází crime scriptu tak, jak je popisují Chainey a Berbotto (2021) dle Thompson a Chainey (2011): fáze, scény, aktéři a podmínky. Autoři také ke každé fázi přiřadili otázky, které budou představeny v následujících kapitolách a s jejichž pomocí byl scénář systematicky doplněn.

5.2.3 Vytvoření šablony pro crime script analýzu

Prvním krokem bylo vytvoření šablony, do níž se vložila data o kriminální činnosti. Šablona byla poskládána tak, aby zobrazila logickou a chronologickou posloupnost jednotlivých kroků karuselového podvodu tak, jak je provádí pachatel. Vzhledem k tomu, že se jedná o finanční kriminalitu, ke zmapování finančních toků a dalších detailů, které se týkají samotného peněžního podvodu, využívala analýza kroky Chainey a Berbotto (2021), nicméně k lepšímu porozumění je doplnily i další otázky dle Snaphaana, Kottense a van Ruitenberga (2023).

Nejdříve byly seskupeny tzv. fáze (acts). Chainey a Berbotto (2021) je doplnili otázkou „*Jaké jsou klíčové fáze trestné činnosti?*“

Pro případ karuselového podvodu v České republice se jednalo o celkem čtyři fáze, klíčové části, které vycházely z obecného scénáře karuselového podvodu (popsaného v empirické části této práce) – příprava schématu, fiktivní obchodní transakce řetězce, vzešlý zisk a praní peněz, zakrývání schématu.

Každá fáze (act) měla následně své čtyři tzv. scény (scenes), kterými jsou příprava, pre-aktivita, aktivita a post-aktivita. Jako příklad je pro ilustraci použita fáze č. 1: příprava schématu. U první fáze byla příprava např. dlouhodobé plánování předcházející založení firmy nebo zajištění kontaktů a odpověděla na otázku „*Jaké plánování a příprava jsou nutné pro uskutečnění činnosti?*“; část pre-aktivity potom shrnula aktivity před samotným založením nebo převzetím firmy a zodpověděla danou otázku, tedy např. kontaktování majitelů. Aktivita samotná bylo založení firmy. Post-aktivita potom byla příprava na další krok nebo konec aktivity, a zároveň zodpověděla otázku „*K jakým činnostem dochází bezprostředně po samotné činnosti a které je třeba vykonat, aby bylo možné činnost ukončit?*“ (Chainey a Berbotto 2011).

Pro kontrolu doporučili Snaphaan a van Ruitenberga (2023) navíc položit 6W1H¹¹ otázky k zajištění všech detailů případu.

Každá scéna měla následně definované své účastníky (cast) a také podmínky (conditions). V rámci účastníků byli určeni hlavní pachatelé nebo pomocníci, případně osoby, které pomohly podvodu nepřímo; a to na základě následujících otázek:

- *Existuje hlavní aktér/pachatel (nebo skupina pachatelů)?*
- *Kdo jsou podpůrní pachatelé?*
- *Existují nějakí legitimní aktéři, kteří s pachateli komunikují? Kterí lidé vstupují do interakce mezi pachateli a ostatními aktéry? Jaké jsou vztahy mezi aktéry/pachateli?*
- *K jakému typu informací mají tito aktéři/pachatelé přístup? Jaké dovednosti mají tito aktéři/pachatelé?* (Chainey a Berbotto 2011).

Podmínky byly rozděleny do tří podskupin, kam patří předpoklady (prerequisites), usnadňující faktory (facilitators) a právní/regulační podmínky (enforcement conditions). Předpoklady obsahovaly nutné nástroje, které jsou potřeba k tomu, aby scéna proběhla jako např. znalost prostředí, přístup k informacím. Zodpověděly otázky:

- *Jaké nástroje nebo vybavení jsou k provádění činností zapotřebí?*

¹¹ Jedná se o 6 základních otázek (what, why, which, who, where, when) a 1 otázku navíc (how).

- *Jaké lidské zdroje jsou potřeba pro jednotlivé činnosti?*
- *Jaké informace, dovednosti a znalosti jsou potřebné k provedení každé činnosti? (Chainey a Berbotto 2011).*
- *Usnadňující faktory by měly definovat, co zjednodušuje provedení samotné scény, např. peníze nebo nízké riziko odhalení. Otázky týkající se faktorů jsou:*
- *Jaké jsou odměny za danou činnost?*
- *Jaká jsou rizika a náklady spojené s danou činností? (Chainey a Berbotto 2011).*

Právní a regulační podmínky poté představily jaké právní předpisy, nařízení se k činnosti vztahují a zda fungují v praxi. Otázky ke zodpovězení jsou následující:

- *Jaká legislativa upravuje dané činnosti a kdo ji prosazuje?*
- *Jaká povolení nebo licence jsou pro činnosti vyžadovány?*
- *Který subjekt nebo agentura má odpovědnost za regulaci této činnosti?*
- *Jaké pravomoci má subjekt nebo agentura pro regulaci této činnosti? (Chainey a Berbotto 2011).*

5.3 Výběr případů a sběr dat

5.3.1 Výběr případů

Analyzované případy byly vybrány s cílem zajistit reprezentativní vzorek dat, který se týká rozsudků karuselových podvodů v České republice. Výběr byly posuzován na základě několika kritérií, přičemž první z nich bylo územní zastoupení. Pro dostatečné územní zastoupení byly vybrány případy projednávané před krajskými soudy v Praze, Brně a Ostravě. Výběr měl zajistit pokrytí různých socioekonomických oblastí ve třech největších městech České republiky. Z hlediska časového rámce se jedná o rozsudky, které byly rozhodnuty mezi lety 2019 až 2024, aby bylo možné reflektovat aktuální vývoj případů za posledních 10 let.

5.3.2 Sběr dat

Pro sběr dat byl využit zákon č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím a skrze něj získala celkem 74 rozsudků od prvoinstančních soudů v České republice (od Městského soudu v Praze, Krajského soudu v Brně a Krajského soudu v Ostravě). Celkový počet 74 rozsudků byl v prvním stupni analýzy následně zmenšen na celkem 13 rozsudků na základě primární analýzy dokumentů, z nichž byly odebrány ty, které se netýkaly vyloženě karuselových podvodů, ale např. pouze krácení daně, a zároveň byly vybrány rozsudky jejichž předmětem bylo páchání trestné činnosti až po roce 2015 tak, aby byla zajištěna dostatečná aktuálnost a také z důvodu přijetí reverse-charge mechanismu v České republice a celé Evropské unii. Přesto, že došlo ke zúžení počtu analyzovaných rozsudků, i celkový počet 13 rozsudků, předložil dostatečný rozsah dat natolik, aby bylo možné sesbírat různé formy provedení podvodů, využití rolí a struktury všech zapojených aktérů v karuselových podvodech v Česku.

Celkový počet třinácti rozsudků vycházel z předchozích studií, které při svých kvalitativních výzkumech taktéž pracovaly s podobným počtem zkoumaných případů. Příkladem může být analýza třinácti nelegálních internetových fór (Hutchings a Holt 2015), které měly za cíl rekonstrukci obchodování s kradenými daty. Podobně také využil k výzkumu 10 případů podvodů s mořskými plody Lawrence et al. (2024). Další studie již byly zmíněny v přehledu literatury této práce. Dosavadní studie potvrdily, že pro efektivní a kvalitní vyplnění scénáře a identifikaci nejen klíčových aktivit, ale i aktérů a podmínek není zapotřebí rozsáhlejších souborů dat, ale naopak menší množství detailně popsanych případů.

5.4 Proces kódování a vyplnění scénáře

K úspěšnému vytvoření scénáře bylo nezbytné využít kombinovaný přístup kódování tak, aby bylo možné přehledně a systematicky zodpovědět všechny otázky, které se týkají jednotlivých fází, scén, aktérů i podmínek. Přístup zahrnoval jak otevřené a axiální kódování, tak i induktivní a deduktivní strategii. Veškeré kódování a analýza byly provedeny v softwaru Atlas.ti.

Nejdříve bylo využito otevřené kódování, v jehož rámci vznikly počáteční kódy, které vycházely ze šablony Thompson a Chaineyho (2011). Šablona tak sloužila jako základ pro třídění dat do předem definovaných kategorií – čtyř základních fází scénáře.

Současně bylo v průběhu analýzy využito i induktivní kódování, skrze které byly zařazeny do crime scriptu i nové informace, které ze zkoumaných rozsudků vyplývaly, např. jednotlivé aktivity v rámci fází nebo podmínky, které neobsahoval původní rámec čtyř fází.

Následně bylo zapotřebí využití axiálního kódování s cílem propojit jednotlivé kategorie, případně identifikovat vztahy a vytvořit logickou strukturu scénáře karusellového podvodu. Díky tomu tak bylo možné pochopit návaznosti mezi jednotlivými fázemi nebo podmínkami.

V některých případech, zejména při stanovování podmínek jednotlivých fází, pak bylo nutné využít logické inference. Podobně jako Chainey a Berbotto (2021) i při této tvorbě crime scriptu byly některé podmínky odvozeny nepřímo, aby bylo možné doplnit data, která vyplývají z analyzovaných dokumentů a doplňují celý scénář do jednotného celku.

5.5 Validita a reliabilita

K zajištění interní validity, tedy toho, zda scénář bude ukazovat konkrétně to, co ukazovat má (Campbell a Stanley 1959) je využít vyšší počet oficiálních soudních dokumentů, rozsudků, které popisují konkrétní skutky vykonané pachateli a dalšími aktéry, obsahující detaily a důkazy, které validitu potvrzují. Kroky ve scénářích vytvářeny na základě opakujících se konkrétních činů, které jsou v rozsudcích uvedeny, aby nedošlo k chybnému rozdělení příčin a následků v rámci scénáře.

Externí validita poté řeší otázku, zda jsou výsledky zobecnitelné (Campbell a Stanley 1959). S ohledem na charakter bylo cílem na základě dostupných rozsudků zajištění co nejvíce reprezentativního vzorku, který lze z hlediska rozsahu a časové náročnosti v diplomové práci vytvořit hledáním podobností v rozsudcích a uvědoměním si možných omezení, které z rozsudků mohou vyplývat, jako například subjektivních

výpovědí. Reliabilita neboli míra spolehlivosti při opakovaném měření (Carmines and Zeller 1979) je v této práci důležitá zejména proto, že crime script je vytvořen na základě opakujících se vzorců karuselového podvodu. Při analýze bylo dbáno na konzistentní a jednotný přístup při hodnocení jednotlivých rozsudků na základě jednotných kritérií tak, aby možnost zkreslení byla minimalizována.

5.6 Limity výzkumu

Výzkum karuselových podvodů vychází z omezeného množství soudních rozhodnutí ze tří krajských soudů České republiky. Ačkoliv se jedná o vcelku jedinečný a detailní náhled do problematiky karuselových podvodů, existuje několik limitací, které je nutné zmínit. Vzhledem k tomu, že výzkum vychází z prostředí České republiky, nelze vzhledem k právním aspektům zobecnit výzkum na úrovni jiného státu či mezinárodně. Vzor případů, který byl vybrán k analýze, byl vzhledem k rozsahu práce ohraničen jak velikostně, tak časovým rámcem. Z tohoto důvodu existuje riziko, že nepokrývá veškerá podvodná schémata nebo aktéry, kteří se vyskytli v samotných podvodech. Rozsudky jsou zároveň jediným zdrojem, ze kterého analýza vychází, což může být limitem pro úplný výčet detailních informací, které ve skutečnosti vyplývají z vykonávání karuselových podvodů.

5.7 Operacionalizace digitálních kompetencí a tvrdých dovedností

Pro úspěšné zodpovězení druhé výzkumné otázky je nutné operacionalizovat digitální kompetence a tvrdé dovednosti, které vyplynuly ze samotného scénáře díky crime script analýze. Tyto byly zjištěny na základě analýzy hlavního a vedlejšího pachatele. V navazujících tabulkách jsou tedy popsány kompetence a dovednosti tak, aby odpovídaly chování pachatelů v rámci karuselového podvodu. Na tomto základě poté budou v analytické části zhodnoceny prostřednictvím škály digitálních dovedností DigComp, která byla představena v teoretické části této práce. Mezi zjištěné dovednosti hlavního pachatele patří vyhledávání na internetu, objednávání a platby zboží na internetu,

komunikace e-mailem, práce s datovou schránkou, elektronické podání návrhu o změnu jednatele, dále tvorba smluv a faktur a orientace v online bankovníctví. Vedlejší pachatel v podstatě kopíruje stejné aktivity jako hlavní, ale přibýlo mu např. tvoření fiktivních dokumentů, tvorba falešných podpisů a razítek nebo vedení evidence firem a zboží.

Pro určení dalších dovedností, které se pojí k vykonání karuselového podvodu, ale nespočívají přímo s digitálním prostorem, byly vymezeny tvrdé dovednosti, které vykonávají aktéři karuselového podvodu. I tyto budou v analytické části zhodnoceny. Jedná se o oblasti podnikání, obchodního práva, obchodní strategie, organizační schopnosti, daňové gramotnosti a finančních operací.

Tab. 2: Operacionalizace tvrdých dovedností hlavního pachatele

Oblast	Operacionalizace
Firemní právo	Orientace ve firemních strukturách, vyhodnocení příležitosti
Obchodní právo	Podání návrhu na změnu jednatele, využívání úkonů, orientace v nezbytných firemně-právních úkonech, pro krytí
Finanční operace	Řízení finančních toků, aby nedošlo k rozkrytí
Obchodní strategie	Manipulace se zbožím pro maximalizaci výnosu, strategické plánování
Daňová gramotnost	Znalost tvorby faktur, nezbytných údajů, rutinní znalost
Daňová gramotnost	Tvorba účetnictví a podání daňového přiznání
Finanční operace	Krácení daně, manipulace s penězi ve prospěch pachatele
Obchodní právo	Zánik firmy, přepis jednatele, využití insolvence

Tab. 3: Operacionalizace digitálních kompetencí hlavního pachatele

Aktivita: hlavní pachatel	Operacionalizace
Vyhledávání na internetu	Efektivní vyhledávání informací skrze vyhledávač
Objednávání zboží na internetu	Výběr, objednání zboží na e-shopu, platba
Komunikace online e-mailem	Použití e-mailu ke komunikaci, orientace v e-mailu
Práce s datovou schránkou	Orientace v datové schránce, komunikace skrze ni
Elektronické podání návrhu o změnu jednatele	Tvorba oficiálních dokumentů, práce s digitální identitou
Tvorba smluv a faktur	Schopnost napsat a upravovat dokumenty na počítači
Online bankovníctví	Správa a přístup k transakcím v podvodných řetězcích

Tab. 4: Operacionalizace digitálních kompetencí vedlejšího pachatele

Aktivita: vedlejší pachatel	Operacionalizace
Vyhledávání na internetu	Efektivní vyhledávání informací na internetu
Komunikace online e-mailem	Použití e-mailu ke komunikaci, orientace v e-mailu
Objednávání zboží na internetu	Výběr, objednání zboží na e-shopu, platba
Elektronické podání návrhu na změnu jednatele	Tvorba oficiálních dokumentu, práce s digitální identitou
Práce s datovou schránkou	Orientace v datové schránce, komunikace skrze ni
Tvorba fiktivních dokumentů	Schopnost napsat a upravovat dokumenty na počítači
Vedení evidence firem, zboží	Zaznamenávání obchodních vztahů na počítači
Falšování podpisů, razítek	Schopnost tvorby a úpravy podkladů k dosažení věrohodných padělků
Online bankovníctví	Správa a přístup k transakcím v podvodných řetězcích

6 Analytická část

V analytické části budou představeny výsledky provedené crime script analýzy rozsudků, počínaje kódy, které byly využity při kódování rozsudků. Následně bude představen crime script, který z analýzy vyplývá. Každý ze čtyř aktů je detailně popsán a doplňuje jej také přehledná tabulka scénáře, která rozděluje čtyři části každé fáze, a navíc druhá přiřazená tabulka s obsazením, faktory a podmínkami též přehledně zpracovaná. Nakonec bude představen profil pachatele a jeho schopností ve vztahu k digitalizaci tak, aby mohla být zodpovězena výzkumná otázka.

Celkem 13 vybraných rozsudků se týkalo produktů zahrnujících stanovou tkaninu, PVC fólie, kosmetické tužky, minerální oleje, stavební příslušenství, elektronické součástky, hardware, psí pelíšky, baterie, elektronické cigarety nebo reklamní předměty. Co se týká služeb, byly zahrnuty úklidové, sezonní a dělnické práce, mediální a reklamní služby, dodávání pracovních sil nebo montážní práce.

Pro účely kódování byly vytvořeny tři skupiny, které měly za cíl roztrždit data do čtyř fází, tří podskupin podmínek a rozdělení aktérů. Do každé z těchto skupin byly následně přidávány kódy na základě analýzy rozsudků tak, aby bylo možné podle nich vytvořit detailní crime script.

Tab. 5: Přehled předmětů figurujících v obchodních řetězcích zkoumaných případů karuselových podvodů

Předmět obchodu	
1	Stanová tkanina, PVC fólie, kosmetické tužky
2	Elektronické součástky, sluchátka, kosmetika, baterie, el. cigarety, psí pelíšky, hardware
3	Úklidové, sezonní a dělnické práce
4	Elektronické součástky
5	Minerální oleje
6	Dodání pracovních sil

Předmět obchodu	
7	Montážní práce
8	Minerální oleje
9	Betonové panely, příslušenství
10	Minerální oleje
11	Reklamní předměty, reklama
12	Reklama, mediální služby
13	Nespecifikováno/anonymizováno

Pro účely kódování byly vytvořeny tři skupiny, které měly za cíl roztrždit data do čtyř fází, tří podskupin podmínek a rozdělení aktérů. Do každé z těchto skupin byly následně přidávány kódy na základě analýzy rozsudků tak, aby bylo možné podle nich vytvořit detailní crime script. V crime scriptu jsou uvedeny charakteristiky, aktéři a podmínky všech fází crime scriptu. Některé z podmínek nejsou přímo zmíněny v analyzovaných případech, ale byly odvozeny na základě souvisejících vzorců a logického propojení aktivity pachatelů např. s jejich dovednostmi. Jedná se tedy o analytické závěry, které reflektují interpretační rámec této práce. Postup odpovídá metodologii CSA, která si klade za cíl detailní rekonstrukci podvodného jednání, včetně předpokládáných znalostí a dovedností aktérů.

Tab. 6: Zkrácený přehled skupin kódů a kódů z Fáze 1 crime script analýzy

Skupiny kódů Fáze 1	Část kódů Fáze 1
A1_Pre	A1_dlouhodobý_vztah
A1_Pre_Act	A1_kontakt_z_minulosti
A1_Act	A1_kontakt_pres_osobu
A2_Post_Act	A1_navazani_spoluprace
A1_předpoklady	A1_prevedeni_spolecnosti
A1_faktory_usnadneni	A1_ucelove_ovladnuti_firmy

Skupiny kódů Fáze 1	Část kódů Fáze 1
A1_vedouci	A1_zalozeni/prevzeti_bankovnictvi
A1_pomocnik	A1_overeni_dokumentu
A1_legit_akter	A1_fiktivni_osoba

6.1 Fáze 1: Příprava schématu

Na základě analýzy bylo zjištěno, že cílem prvního, počátečního aktu je příprava celého schématu, zejména zajištění lidských zdrojů pachateli a ovládnutí firem skrze „bílé koně“. Dochází k změnám ve struktuře firem a také zajištění dokumentů a přístupů k firmě. Význam přípravy schématu je klíčový k tomu, aby se pachatelé nepřímo dostali k firmám, které plánují zapojit do řetězového obchodu, a zároveň byli kryti před možným odhalením nelegální činnosti.

Tab. 7: Fáze 1: Příprava schématu

Fáze 1: Příprava schématu

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
- Pachatelé oslovují potenciální aktéry karuselového podvodu - Oslovují zejména své přátele, se kterými se znají v řádu let a mají dlouhodobý vztah - Dále oslovují osoby, které znají přes jednoho člověka, případně osoby, které potkali dříve v minulosti a mohou mít zkušenosti s podnikáním, aby se stali jejich spolupachateli - Hledají i osoby, které nikdy nepodnikaly - Aktérům nabízí jednatelství ve firmách, kterými disponují, případně vědí o firmách, které budou měnit jednatele	- Osoby na pozice bílých koňů vybírají aktéři účelově - Aktéři navazují spolupráci - Pachatelé zjišťují produkty, se kterým chtějí obchodovat, pokud se jedná o konkrétní předměty - Pachatelé zjišťují, kde mohou tyto produkty být uskladněny	- Dochází k přepsání jednatelů - Probíhá vyhotovení a předání podepsané plné moci, kterou noví jednatele firem dovolují, aby pachatelé nakládali s firmou dle svého uvážení - Toto zplnomocnění je ze strany pachatelů účelové a klíčové pro páchaní trestné činnosti - Aktéři také zplnomocňují pachatele vědomě a stávají se tak spolupachateli - Jednatelé jsou si vědomi přenechání firmy na základě důvěry pachatelům, stávají se z nich tak bílí koně - Bílí koně jsou i fiktivní osoby	- Pachatelé instruují jednatele k založení bankovních účtů - Dochází k návštěvám bankovních institucí - Jednatelé dávají pachatelům právo k využívání bankovního účtu společnosti - Často se jedná o poslední kontakt jednatele, bílého koně, s pachatelem. - Pachatelé za jednatelství a založení bankovníctví předávají bílým koňům odměnu

Tab. 8: Fáze 1: Příprava schématu – aktéři

Fáze 1: Příprava schématu

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
Aktéři			
- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel
- Přátelé pachatele	- Vedlejší pachatel	- Vedlejší pachatel	- Vedlejší pachatel
- Rodinní příslušníci pachatelů	- Organizovaná skupina	- Bílý kůň	- Bílý kůň
- Osoby, se kterými byl hlavní pachatel minimálně jednou v minulosti v kontaktu	- Bílý kůň	- Legitimní aktér – notář	- Legitimní aktér – bankovní instituce
	- Legitimní aktéři – obchodníci, dodavatelé		

Tab. 9: Fáze 1: Příprava schématu – podmínky

Fáze 1: Příprava schématu

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
Podmínky			
- Přístup k obchodnímu rejstříku, orientace ve firemní struktuře - Komunikační kanály – telefon, e-mail - Lidské zdroje – velké množství kontaktů - Přesvědčovací schopnosti, důvěra v rodině - Riziko oslovení nespolehlivé osoby	- Znalost informací o bílých koních - Přístup nebo povědomí o produktu či službě - Komunikační kanály - Lidské zdroje - Schopnost nepoutat pozornost - Riziko ztráty bílého koně	- Notářské služby, náklady - Ověření plné moci - Veškeré dokumenty ke změně jednatele - Časová výhoda při změně jednatele - Znalost postupu při změně jednatele, právního rámce - Schopnost manipulace, přesvědčovací schopnosti - Finanční odměna pro bílého koně - Ovládnutí firmy bez odpovědnosti - Ztráta nového jednatele - Riziko odhalení	- Plná moc - Přesvědčovací schopnosti - Znalost využití účtů k praní peněz - Zisk přímé a úplné kontroly pachatele nad firmou - Finanční odměna pro bílého koně

6.1.1 Příprava

V přípravné části se pachatelé snaží oslovit potenciální spolupachatele karuselového podvodu. Jedná se zejména o rodinné příslušníky, které pojí vzájemná důvěra, případně i potenciál využití této důvěry ve prospěch pachatele. Dále jsou oslovováni i potenciální spolupachatelé – dlouholetí přátelé nebo osoby, se kterými se již v minulosti hlavní pachatel alespoň jednou setkal. Pachatelé oslovují i osoby, které jim byli doporučeni tzv. „přes třetí osobu“ a mohou mít zkušenosti s podnikáním. Pro zajištění bílých koní naopak hledají osoby, které nemají zkušenosti s podnikáním. Bílí koně jsou často osoby z okraje společnosti, bezdomovci, závislí na alkoholu nebo na drogách, ve finanční tísní. Není tomu však takto vždy, mohou to být také známí, které využijí hlavní pachatelé na základě důvěry.

Těmto vyjmenovaným aktérům nabízejí buďto jednatelství ve firmách, kterými disponují, případně díky svým kontaktům, vědí o firmách, které jsou k dispozici pro změnu jednatele. Oslovení se konají formou osobních schůzek či telefonicky, později probíhá komunikace e-mailem. Cílem je posbírat věrohodné partnery a osoby, jež využije při dalších fázích podvodu. Aktéři vystupující v první části jsou hlavní pachatel a jeho přátelé, kontakty, jeho rodinní příslušníci a osoby, se kterými byl minimálně jednou v minulosti v kontaktu. Z těchto zmíněných se postupně mohou stát spolupachatelé nebo bílí koně.

Co se týká podmínek, které se pojí s přípravnou částí první fáze, tyto jsou zejména komunikační kanály – telefon, e-mail, skrze které se pachatel může s dalšími aktéry propojit. Je potřebný i přístup k obchodnímu rejstříku, aby byl pachatel schopen se orientovat ve firemní struktuře firem, které budou měnit jednatele. Zásadní jsou lidské zdroje, kterými pachatel disponuje, aby si zajistil dostatečné množství potenciálních jednatelů, případně spolupachatelů tak, aby co nejméně stop vedlo k jejich odhalení a prozrazení. Důležitou vlastností pachatele jsou jeho přesvědčovací schopnosti a nabytá důvěra v rodině, kterou využívá při hledání obchodních partnerů. Rizikem tohoto

procesu může být oslovení nespolehlivé osoby, která může v dalších fázích podvodu přispět k odhalení či prozrazení.

6.1.2 Pre-aktivita

V navazující fázi pre-aktivity je cílem zahájení spolupráce a ke konečnému výběru spolupachatelů případně bílých koní. Ve stejné fázi, při přípravě sestavení řetězového obchodu, vymýšlení strategie, pachatelé zjišťují, jaké produkty nebo služby by mohly být předmětem fiktivních obchodů.

V oblasti podmínek je nutné disponovat informacemi o bílých koních tak, aby bylo možné s nimi nadále pracovat a dostatečně získat jejich důvěru k účelovému ovládnutí firmy. Ve stejné době se také formuje organizovaná skupina, pokud v případě figuruje, může být napojena na jiné organizované skupiny v zahraničí. Co se týká výběru produktu nebo služby, pachatel má již v oblasti této činnosti značné zkušenosti, což mu pomáhá obchody snadno zajistit, případně je obhájit. Může se však jednat i o zboží nespécifického původu, které je účelově zakoupeno pro tyto podvody bez hlubší znalosti a je výrazně nadhodnoceno.

Akteři vystupující v pre-aktivitě jsou hlavní a vedlejší pachatelé, kteří mohou být zformováni v organizované skupině; již vybraní bílí koně, stejně tak legitimní akteři, kteří jsou v tomto případě obchodníci a dodavatelé zboží či služeb, se kterými pachatelé plánují obchodovat. V této části je potřeba disponovat lidskými zdroji k zajištění produktů nebo služeb obchodu a dokázat neupoutat na sebe pozornost skrze nespolehlivé osoby, přičemž stále existuje riziko ztráty bílého koně, který se nakonec jednatelem vzdá ještě před samotným aktem.

6.1.3 Aktivita

V rámci třetí fáze aktivity již konkrétně dochází k přepisu jednatelů vybraných firem na nové jednatele, bílé koně, nebo spolupachatele. Ve stejné době také probíhá zajištění a předávání plné moci od nových jednatelů pachatelům. Zplnomocnění je pro pachatele klíčové a dovoluje jim tak plně ovládnout firmu a páchat trestnou činnost. Noví jednatele zplnomocňují jednatele ale vědomě, někteří skrze jejich důvěru a neznalost,

přičemž se z nich stávají bílí koně. Někteří firmu poskytnou účelově a stávají se z nich spolupachatelé, protože se později podílí na podvodu a zisku. V této fázi již nic nebrání tomu nakládat s firmou tak, jak pachatelé uznají za vhodné a připravují se na obchodování.

Aktéři vystupující v rámci této části jsou hlavní a vedlejší pachatelé, bílí koně a legitimní aktéři, jimiž jsou v tomto případě notáři pro zajištění plné moci. Podmínky jsou v této části poněkud obsáhlé, jelikož se jedná o přepis firmy, je nutné využít notářské služby a také zaplatit náklady za tyto úkony, což ve většině případů uhradí pachatelé. Nutné je také mít veškerou dokumentaci, která je k přepisu potřeba, a zmiňovanou plnou moc. Pachatel by měl mít i znalost o tom, jaký je postup při přepisu firmy. Vzhledem k tomu, že mezi podáním dokumentů k přepisu a samotným přepisem zpracovaným úřady je časová mezera, tu mohou pachatelé využít k manipulování s firmou, v případě že byli jejími předešlými jednatelemi. I v této části je nutná schopnost manipulace a přesvědčovací schopnosti či zneužití důvěry tak, aby pachatelé získali potřebné zplnomocnění. Náklady v tomto procesu jsou zejména platby za přepis a ověření dokumentů. Rizikové může být odhalení schématu v rané fázi skrze podezřelé machinace s firmami a jednatelemi.

6.1.4 Post-aktivita

V poslední části prvního jednání již jsou pachatelé zplnomocnění k jednání za firmu, tudíž dochází k založení bankovníctví, případně instruují nové jednatele k tomu, aby bankovníctví založili. Noví jednatele tak navštíví banky často v doprovodu pachatelů a zařídí jim přístup k bankovnímu účtu společnosti. Tato návštěva banky může také probíhat za úplatu pro bílého koně k jeho motivaci či pouze za využití přesvědčovacích technik a zneužití důvěry, jako tomu bylo i v dřívějších částech první fáze. Pro mnoho bílých koní je tato část zároveň posledním kontaktem s pachatelem. Jak vyplývá z předchozího popisu části, aktéři vystupující v ní jsou hlavní a vedlejší pachatelé, bílí koně a z legitimních aktérů jsou to bankovní instituce a jejich pracovníci.

Co se týká podmínek, které se vyskytují v této části, v podstatě vycházejí z předem již zmíněných, jsou jimi držení plné moci, dále přesvědčovací schopnosti pachatele a nutnost nákladů ve formě finanční odměny pro bílého koně, pokud není zneužita důvěra a návštěva banky proběhne bez úplaty. Co je však v této fázi potřeba je určitá znalost využití účtů k praní peněz. Ziskem je již naprosté kontroly pachatele nad firmou. Veškeré splnění těchto podmínek a aktivit umožňují se přesunout k druhé fázi crime scriptu a samotnému obchodování.

6.2 Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce

Druhá fáze crime scriptu se týká fiktivních obchodních transakcí. Nicméně k samotným transakcím dochází až ve třetí části druhé fáze, které předchází domluva obchodů, zajištění vybraných produktů či služeb a po níž následuje tvorba faktur, fiktivních faktur a první protiprávní aktivity. V této fázi se již prolíná protiprávní a legitimní sféra, reální dodavatelé nebo naopak fiktivní firmy. Ve firmách může docházet k legálnímu podnikání, ale současně a skrytě k nelegálním činnostem.

Tab. 10: Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce

Fáze 2: fiktivní obchodní transakce řetězce

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
- Pachatelé si hledají a pronajímají skladovací prostory - Pachatelé zajišťují dopravní obsluhu - Pachatelé rovněž nakoupí vybrané produkty v určitém množství, a to ze zahraničí - Probíhají nabídky o spolupráci ve smyslu obchodování – s produkty či službami	- Dochází k objednání nabízených služeb - Podepisují se smlouvy s dodavateli, s firmami - Tyto smlouvy mohou být reálné i fiktivní; podepsané či pouze ústní dohody - Pokud se jedná o služby, probíhá i shánění pracovníků a péče o ně ve smyslu zajištění práce	- Dochází k samotnému obchodování, přičemž se jedná o fiktivní, ale zároveň o reálné plnění - Produkty nebo služby jsou přepravovány a dodávány - Se zbožím je také manipulováno – překládání, přelévání - Produkty nebo služby jsou zaplacený, zejména hotově nebo částečně převodem - Pracovníkům je vyplácena odměna - Zboží je fiktivně vyváženo přes hranici a reálně navraceno zpět do ČR - Zboží je po navrácení nelegálně distribuováno dále - Mezi pachateli probíhá komunikace často skrze osobní setkání, telefon, e-mail - Probíhá řetězení obchodu ve smyslu rychlého přeprodávání zboží mezi firmami s možným navýšením ceny - Probíhá i doplnění fiktivní firmy do řetězce	- Dochází k vypracování faktur k fiktivním obchodům dle pokynů pachatelů - Fiktivní faktury jsou také objednávány pachateli - Po zaplacení dochází k nedodržení daňové povinnosti na výstupu u druhé firmy v řetězci (tzv. chybějícího obchodníka) - Faktury jsou často účelově vystavovány do 10 tisíc Kč, přičemž tak vzniká firmě nárok na odpočet daně a chce tím také zastřít podvodné jednání - Při tvorbě faktur dochází i k postupnému navýšování ceny za dané produkty, aby navýšili zároveň výši DPH, kterou nárokují posléze od státu - Tvorbu faktur často kontrolují hlavní pachatelé - Objevují se nesrovnalosti ve formě falešných podpisů, nejednotného vzhledu faktur jedné firmy - Dochází k osobním předání dokumentů, případně e-mailové korespondenci

Tab. 11: Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetěze – aktéři

Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
Aktéři			
- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel
- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé
- Organizovaná skupina	- Organizovaná skupina	- Organizovaná skupina	- Fakturant
- Pronajímatelé skladů, dopravy	- Legitimní aktéři – pracovníci ve firmě nezapojeni do podvodu, dodavatelé	- Řidiči, techničtí pracovníci, pomocníci	- Organizovaná skupina
- Potenciální obchodní partneři	- Firmy v řetězci	- Firmy v řetězci	- Chybějící obchodník
- Firmy v řetězci			- Firmy v řetězci

Tab. 12: Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce – podmínky

Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
Podmínky			
- Znalost prostředí k zajištění prostorů a logistiky, předešlá zkušenost - Zajištění zahraničních kontaktů - Náklady na pronájem a transport - Lidské zdroje k nabízení obchodu	- Šablony dokumentů – smlouvy, objednávky - Komunikační kanály – e-mail, telefon, počítač - Kancelářské prostory - Reálná pracovní síla pro krytí - Fiktivní zástupci firem - Znalost obchodního práva, produktu/služby - Zkušenost s fiktivními řetězci, krácením daní - Vytvoření dojmu legitimacy	- Reálná služba/zboží - Zajištěný sklad a logistika, náklady - Seznamy odběratelů a dodavatelů - Dokumentace ke zboží - Komunikační kanály – osobní kontakt, telefon, e-mail - Znalost pravidel obchodu a schématu řetězení - Schopnost řídit peněžní toky - Minimalizace viditelnosti pachatelů - Riziko odhalení skrze svědky	- Šablony faktur - Komunikační kanály – telefon, počítač, e-mail - Tiskárna - Podklady firem – loga, razítka - Seznamy odběratelů a dodavatelů - Znalost daňového systému - Schopnost psaní fiktivních faktur k dosažení věrohodnosti - Znalost účetních systémů

6.2.1 Příprava

První část druhé fáze, příprava, spočívá zejména v hledání a pronájmu prostor, skladů, v nichž mohou pachatelé naskladnit produkty, se kterými budou obchodovat. Pokud se však týká služeb, tato aktivita odpadá. Produkty následně zakoupí v určitém množství, které však je často mnohem menší, než je následně dokládáno v obchodních tocích. Už předtím, než zboží dorazí, hledají pachatelé potenciální obchodní partnery z řad legitimních obchodníků, kterým by zboží mohli dodávat, jinak se připravují na fiktivní řetězení firem. Zároveň zajišťují dopravce, kteří zboží budou nadále rozvážet. Co se týče služeb, v legitimní sféře jsou tyto nabízeny i legitimním firmám z důvodu zajištění dostatečného krytí fiktivních obchodů.

K úspěšné přípravě je výhodou znalost prostředí k zajištění prostorů a logistiky, které jsou posléze zajišťovány. V případě, že má být zboží převáženo přes hranici, minimálně fiktivně, je nutné také získat kontakty ze zahraničí, tedy začít spolupráci organizované zločinecké skupiny i na úrovni zdánlivě legální. Náklady jsou v této části zejména zahrnuty v pronájmu a zajištění dopravy. Pro nabízení produktů v legitimní sféře je nutné disponovat určitým lidským kapitálem k zajištění odběratelů tak, aby bylo možné přejít k dalším aktivitám v části pre-aktivity.

6.2.2 Pre-aktivita

Ve fázi pre-aktivity, která navazuje na nabídky produktů a služeb, dochází k samotnému objednání nabízených služeb, ať už se jedná o reálné či fiktivní objednávky. Podepisují se rámcové smlouvy s dodavateli. V případě využití pracovníků pro služby dělnické, se tito opatřují. Také se s nimi navazuje spolupráce podpisem a zajištěním všech potřebných dokumentů, a zároveň je o ně postaráno formou zajištění ubytování či logistiky na místo výkonu práce. Některé dohody mohou v této části probíhat pouze v ústní podobě, zejména pro fiktivní obchody či zajištění transportu – vypůjčení, pronájmu automobilu.

V části vystupují hlavní i vedlejší pachatelé, organizovaná skupina a z řad legitimních aktérů jde např. o pracovníky z Ukrajiny nebo prvotní dodavatele zboží. V rámci

podmínek je nutné disponovat šablonami dokumentů pro smlouvy či objednávky. Dále jsou potřebné komunikační kanály ve smyslu e-mailu, telefonu, počítače, tedy přístupu k internetu. V řadě případů figurují i určité kancelářské prostory, sídla firem. Pro zajištění krytí je nutná reálná pracovní síla, jak již bylo zmíněno např. z Ukrajiny. Pro zahájení fiktivních obchodů se mohou objevit i fiktivní zástupci firem. Z hlediska zkušeností a dovedností se předpokládá znalost obchodního práva, jistá předešlá zkušenost s fiktivními řetězci nebo s krácením daní pro vytvoření dojmu legitimacy. K rozvinutí obchodu je také nutné znát alespoň částečně produkt či službu, se kterou firmy obchodují.

6.2.3 Aktivita

Ve třetí části fiktivních obchodních řetězců, a zároveň nejobsáhlejší, dochází k samotnému obchodu, které má ať už reálné nebo fiktivní plnění. Objednané a smluvené produkty či služby jsou přepravovány a dodávány – reálně i fiktivně, dalším dodavatelům a odběratelům v řetězci, i fiktivním firmám. Dochází k postupování dále v řetězci ve smyslu rychlého přeprodávání v řádu hodin či dnů a s možným navýšením ceny. S produkty je také manipulováno ve smyslu překládání, přelévání (např. minerálních olejů). Produkty a služby jsou následně zaplacený zejména v hotovosti nebo částečně bankovním převodem. V případě bankovních převodů dochází k okamžitým výběrům peněz. Tyto výběry uskutečňují buďto pachatelé anebo osoby jimi určené, někdy i za úplatu.

V případě služeb je pracovníkům vyplácena odměna. Následně je se zbožím opět manipulováno a je fiktivně vyváženo přes hranici České republiky, nicméně reálně se vrací zpět na předem určené místo. Toto zboží je poté buďto uloženo v předem připravených skladech nebo je dále nelegálně distribuováno mezi koncové odběratele. Odběratelé mohou nicméně být nejen z Česka, ale také z Rakouska nebo Slovenska. Nelegální distribuci za hranice zajišťují právě zmiňované organizované skupiny, které operují po celé Evropě. Mezi pachateli probíhá komunikace formou zejména osobního kontaktu, případně přes telefon či e-mail.

Aktéři vystupující v této části jsou hlavní a vedlejší pachatelé, organizovaná skupina, dále řidiči, techničtí pracovníci či pomocníci, kteří se starají o zboží. Poslední jmenovaní mohou i nemusí mít povědomí o probíhajícím podvodu. Zároveň mezi aktéry lze zařadit i koncové odběratele při nelegální distribuci. V rámci podmínek je nutné zajištění reálného zboží či služby a pro ně zařízený sklad, logistiku a zejména falešnou dokumentaci o přepravě (CMR dokument).

Pro účely obchodu je nutné mít seznamy odběratelů a dodavatelů. Stejně tak je nutná reálná manipulace se zbožím k zajištění alibi. Opět jsou v části potřebné komunikační kanály ve formě telefonů, e-mailů či osobního kontaktu. Pro fiktivní obchody je nutná znalost pravidel obchodu a znalost schématu řetězení firem, stejně tak schopnost řídit přehledně peněžní toky za účelem minimalizace viditelnosti pachatelů. Náklady v této části pokrývá zejména logistika a odměna aktérům manipulujícím se zbožím. Rizikem části je odhalení při pohybu zboží, riziko selhání článku řetězce a riziko trestního stíhání. Vzhledem k časté manipulaci také dochází k částečnému odhalení a velkému množství svědků např. při překládání materiálu na parkovištích či v areálech firem. V této části už se jedná o trestnou činnost, kterou definuje trestní zákoník pro spáchání podvodu a praní špinavých peněz, protože platba může být provedena z peněz získaných předešlým podvodem, či zkrácením daně.

6.2.4 Post-aktivita

V poslední části druhé fáze dochází k vypracování faktur k reálným i fiktivním obchodům. Faktury jsou často vypisovány na základě pokynů hlavních pachatelů, kteří mají přehled o všech obchodech. Faktury mohou být také vytvářeny na objednávku. V této části se pachatelé uchylují k různým taktikám, jak maximalizovat svůj zisk, získat peníze od státu, a zároveň krýt svoji aktivitu. Po zaplacení zboží či služby dochází v řetězci u jedné z firem k nedodržení daňové povinnosti na výstupu a stává se tak tzv. chybějícím obchodníkem, jelikož později zmizí bez doplacení. Faktury ale mohou také být účelově vystaveny do 10 tisíc korun, přičemž firmě tak vznikne nárok na odpočet daně a chce tím zastříť podvodné obchodování. Nakonec mohou využít i postup,

kdy při tvorbě faktur v řetězci dochází k postupnému navyšování ceny za dané produkty či služby, což má za cíl zvýšení DPH, která bude následně nárokována od státu. V části se mohou objevovat nesrovnalosti ve formě falešných podpisů nebo nejednotného vzhledu faktur od jedné firmy. Dokumenty jsou předávány nejčastěji osobně, případně zasílány e-mailem. V části vystupuje hlavní i vedlejší pachatel, který může být zároveň fakturant; dále organizovaná skupina a objevuje se zásadní bílý kůň, tedy firma, která mizí.

V rámci podmínek je nutné si opatřit šablony faktur a podklady firem, jako jsou razítka či loga a tiskárnu. Pro tyto účely je stejně tak nutné mít seznamy odběratelů a dodavatelů. V této části je nutná znalost daňového systému, schopnost psaní fiktivních faktur tak, aby bylo dosaženo věrohodnosti a znalost účetních systémů. K dosažení dostatečného krytí jsou potřeba i falešné podpisy. V této části přichází také riziko trestního stíhání a obchod může být ohrožen dohledem Finančního úřadu ve chvíli, kdy zjistí nesrovnalosti.

6.3 Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz

Ve třetí fázi již dochází k zaúčtování fiktivních i reálných faktur, podání daňového přiznání a k oklamání státu tak, aby pachatelé neprávem získali peníze. Tyto jsou později využívány znovu v řetězcích k vyčištění a zakrytí svého původu.

Tab. 13: Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz

Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
- Pachatelé nebo jimi pověřené osoby přepravují faktury vytvořené ve fiktivních obchodech účetní - Dochází k osobnímu předání dokumentů, případně posílání přes e-mail - Účetní následně faktury zpracovává v účetnictví firmy - Některé faktury jsou záměrně utajeny, z důvodu nároku na vyšší vratku DPH od státu - K samotnému účtování nemusí ani dojít, pokud se týká fiktivní firmy	- Daňové přiznání, které obsahuje i fiktivní doklady, je podáno - Daňové přiznání také podáno být nemusí, v případě zmizelé firmy - V daňovém přiznání záměrně uvedli fiktivní vykazání zboží do EU - Zároveň je či záměrně není podáno kontrolní hlášení	- Pachatelé uplatňují nárok na odpočet daně - Pachatelé krátí daně - V rámci nedodržení daňové povinnosti jsou zisku - Pachatelé získávají peníze z nelegální distribuce produktu, který dříve vykazali jako transportovaný mimo ČR	- Po připsání peněz na účet společnosti dochází k výběru velkých částek peněz z bankomatu, z banky samotnými pachateli nebo určenými osobami (např. blízké osoby) i za úplatu - Dochází k předávání peněz na určených, nenápadných místech, např. parkoviště, čerpací stanice - Dochází k rozdělení plateb mezi pachatele - Peníze se následně využívají v řetězci znovu - Opětovné využití peněz probíhá např. při placení pracovníků obchodů, nákupu nemoovitostí - Peníze využívají pachatelé také k zaplacení spolupachatelů, případně pro své vlastní účely

Tab. 14: Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz – aktéři

Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
Aktéři			
- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel
- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé
- Řidiči	- Organizovaná skupina	- Organizovaná skupina	- Organizovaná skupina
- Organizovaná skupina	- Externí aktér – účetní	- Správce daně	- Řidiči
- Externí aktér – účetní			- Osoby pověřené výběrem peněz za úplatu

Tab. 15: Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz – podmínky

Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz – podmínky

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
Podmínky			
- Fiktivní i reálné faktury - Komunikační kanály – e-mail - Účetní software (Pohoda) - Přístup k účetnictví firmy, k datové schránce - Znalost daňového systému a účetnictví - Schopnost úpravy předložených dokumentů tak, aby vypadaly legitimně - Zákon o účetnictví, Zákon o DPH, Trestní zákoník	- Daňové přiznání (DP) - Fiktivní účetní doklady - Přístup k datové schránce - Kontrolní hlášení - Účetní software (Pohoda) - Znalost struktury DP - Zkušenost s podáním DP - Znalost příslušné legislativy - Záměrné vynechání či včasné podání - Odměnou je vratka DPH od státu, snížení daňové povinnosti - Riziko zamítnutí nároku na odpočet daně - Riziko odhalení - Zákon o DPH, o správě daní a poplatků	- Daňové přiznání s odpočtem DPH - Bankovní účty a jejich ovládnutí - Další kanály k distribuci zboží, transportu - Znalost daňového systému - Zkušenost s finančními toky a jejich krytí - Zkušenosti s praním peněz - Vracená DPH od státu - Zisk z neodvedené daně nebo nelegální distribuce - Riziko sledování finančních toků - Riziko trestního stíhání	- Ovládaný bankovní účet bankomat, hotovostní přepážka - Tzv. „běžné výdaje“ ke krytí praní peněz - Vybrané osoby k výběrům pro krytí - Znalosti výběrů hotovosti a limitů - Schopnost rozdělení peněz před jejich vypráním - Zkušenost s praním peněz - Hotovost k dalšímu řetězení podvodu nebo pro vlastní účely - Kontrola financí bez napojení na firmy - Riziko zachycení podezřelé hotovostní operace - Riziko sledování - Riziko trestního stíhání - Zákon proti praní špinavých peněz, trestní zákoník

6.3.1 Příprava

V první části třetí fáze jsou veškeré faktury vytvořené ve fiktivních obchodech přepravovány účetním. Přepravují je sami pachatelé nebo jimi pověřené osoby a dochází k osobním setkáním nebo zasíláním přes e-mail, v případě chybějících dokumentů. Pověřené účetní posílají faktury zpracovávají v účetnictví firmy. Některé z faktur jsou záměrně utajovány, z důvodu nároku na vyšší vratku DPH od státu. Někdy také k samotnému účtování nemusí dojít, pokud se jedná o fiktivní firmu.

Akteři vystupující v této fázi jsou hlavní a vedlejší pachatelé, řidiči nebo doručovatelé dokumentů, osoby v rámci organizované skupiny a účetní, která je legitimním aktérem, jelikož o tom, zda jsou faktury fiktivní či reálné nemá povědomí.

K úspěšnému dokončení části je nutno disponovat fiktivními i reálnými fakturami, stejně tak komunikačními kanály. Účetní by měla mít přístup k účetnímu softwaru (např. Pohoda), k účetnictví firmy a k její datové schránce. O účetnictví se stará externí účetní firma či samostatná účetní. K úspěšnému dokončení je nutná znalost daňového systému a účetnictví a taktéž je nutné mít schopnosti úpravy předložených dokumentů tak, aby vypadaly legitimně a nevzbudily podezření. V této části třetí fáze se legálně vychází ze zákona o účetnictví, zákona o DPH. Účetní tak připraví daňová přiznání, která podává v další části třetí fáze.

6.3.2 Pre-aktivita

Ve druhé části jsou podávána vypracovaná daňová přiznání. Tyto vypracovává účetní. Daňová přiznání jsou zpracována na základě reálných, ale i fiktivních dokladů. V případě zmizelých či fiktivních firem nemusí ani k podání daňových přiznání dojít. V přiznání je taktéž v některých případech uváděno fiktivní vykazání zboží do Evropské unie, čímž nemusí platit DPH, ale nárokuje si její odpočet. Ve stejné době dochází, ale i záměrně nemusí dojít k podávání kontrolního hlášení.

Akteři vystupující v této části jsou hlavní a vedlejší pachatelé, organizovaná skupina a opět účetní jako legitimní aktér.

Podmínkami pro úspěšné zakončení fáze je disponovat daňovým přiznáním a kontrolním hlášením. Dále mít k dispozici fiktivní účetní doklady s přístupem k datové schránce k poslání dokumentů. Stejně tak jako v předchozí části je potřeba disponovat účetním softwarem a mít znalost a zkušenosti se strukturou daňového přiznání a s jeho podáním. Taktika včasného podání daňového přiznání může působit jako krytí, naopak záměrné vynechání podání v případě chybějícího obchodníka tak zamezí vzniku daňové povinnosti a stát nedokáže získat zpět peníze. Odměnou této fáze je vrátka DPH od státu nebo snížení daňové povinnosti. Rizikem v této části je zamítnutí nároku na odpočet daně, riziko odhalení skrze kontrolní hlášení. Část vychází ze zákona o DPH a o správě daní a poplatků. Po ukončení této fáze již nic nebrání tomu, aby pachatelé nabyli nelegální zisky.

6.3.3 Aktivita

V části aktivity třetí fáze již pachatelé uplatňují nárok na odpočet daně, tudíž dochází ke krácení daní. Taktéž v rámci nedodržení daňové povinnosti jsou v zisku. Pokud dříve deklarovali vývoz zboží mimo Česko, tak získávají peníze z nelegální distribuce produktu prodejem koncovým odběratelům mimo řetězec firem v druhé fázi.

Akteři vystupující v této části jsou hlavní a vedlejší pachatelé, organizovaná skupina; zároveň správce daně jako legitimní aktér.

Do podmínek této části můžeme zařadit daňové přiznání s odpočtem DPH a dispoziční bankovní účty a jejich ovládání. Při zmíněné nelegální distribuci je nutné mít další kanály k předání zboží a jeho transportu. Obecná znalost daňového systému, zkušenost s finančními toky a jejich krytí, a zároveň zkušenost s praním peněz je v této fázi klíčová k tomu, aby nebyli pachatelé odhaleni a aby mohli s penězi nakládat tak, jako představí následující část třetí fáze.

6.3.4 Post-aktivita

V poslední čtvrté části třetí fáze dochází k připsání peněz na účet společností. Následně dochází k výběru těchto peněžních částek, často ve statisícových hodnotách, z bankomatu nebo z banky. Výběry jsou však řízené tak, aby v bankách nevyvolaly podezření.

Výběry uskutečňují samotní pachatelé, případně jimi pověřené osoby (např. rodinní příslušníci) nebo jiní lidé za úplatu. Poté si peníze mohou pachatelé přebrat od těchto osob na předem určených místech, často nenápadných jako např. parkoviště, čerpací stanice. Pachatelé si finanční zisk rozdělují mezi sebe a spolupachatele. Finance jsou následně využity v řetězci znovu a to tak, že např. zaplatí pracovníky či dodavatele v řetězci. Pachatelé mohou peníze využít i pro svůj vlastní prospěch např. tím, že si za ně nakoupí nemovitosti.

Aktéry v této části jsou hlavní a vedlejší pachatelé, organizovaná skupina, řidiči na místa předávek, osoby pověřené výběrem peněz za úplatu či rodinní příslušníci pachatelů.

V rámci podmínek je nutné mít přístup k ovládanému bankovnímu účtu, k výběru je potřeba se dostavit k bankomatu či hotovostní přepážce v bance. Ke krytí praní peněz je pak možné mít v řetězci tzv. běžné výdaje, kterými je lze při případném odhalení maskovat. K výběrům peněz je také nutné pečlivě vybrat osoby, které jej uskuteční bez jejich odhalení. Zásadní je strategicky rozdělit peníze před jejich vypráním tak, aby se do systému vrátily a očistily bez vyvolání podezření. Výhodou je již předešlá zkušenost s tímto typem trestné činnosti. Hotovost jako taková je zásadní k dalšímu placení v řetězci a výhodou je zejména kontrola financí bez napojení pachatele na firmu. Rizikové je v této části zachycení podezřelých hotovostních operací, riziko sledování a v neposlední řadě riziko trestního stíhání. Z právního hlediska se této části týká zákon proti praní špinavých peněz.

6.4 Fáze 4: Zakrývání schématu

Poslední čtvrtou fází celého schématu je jeho zakrývání. Avšak vzhledem k tomu, že při páchaní karuselového podvodu je nutné krytí po celou dobu, je tato část vyobrazena tak, jako by čtyři části kopírovaly celkové čtyři fáze. Tedy první část přípravy se bude zabývat zakrýváním schématu v první fázi přípravy schématu. Druhá část pre-aktivity obsahuje na krytí v rámci fiktivního obchodování, třetí část se potom zaměří na krytí zisku a praní peněz a poslední čtvrtá část post-aktivity vysvětlí veškeré úkony,

které pachatelé zařizují po ukončení řetězového obchodu. Bude se postupně jednat o zajištění bílých koní pro ovládnutí firmy, tvorbu falešných dokumentů, zastření reálných finančních toků až po rušení firem.

Tab. 16: Fáze 4: Zakrývání schématu

Fáze 4: Zakrývání schématu

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
- Zajištění bílých koní ke krytí reálných pachatelů - Účelový výběr bílých koní z řad osob ve finanční tísní - Finanční odměna bílých koní	- Ukrývání reálného zboží, které je v dokumentech nadhodnoceno - Tvorba falešných dokladů k zajištění věrohodnosti - Instruování bílých koní při zadávání a vyplňování - Tvorba falešných důkazů o zboží v případě možné kontroly – fotografování - Záměrná neúčast hlavních pachatelů, případné zajištění alibi při přípravě nelegální činnosti	- Postupné a samotné rozdělování odpovědnosti přepisy a náhradními firmami, kdy v případě, že jedna podléhá kontrole z finančního úřadu po podezřelém chování firmy - Dočasné zastavení obchodu s firmou - Zastření finančních toků a praní peněz skrze hoto- vostní platby - Tvorba fiktivních prohlášení a dokladů potvrzujících zdánlivou pravost	- Přepsání jednatelů firmy na nové majitele - Firma se stává nekontaktní, nedohledatelná - Lhaní a zapírání obchodů - Předstírání neznalosti právních podmínek - Praní peněz skrze jiné aktivity - Firma je v insolventci, v likvidaci

Tab. 17: Fáze 4: Zakrývání schématu – aktéři

Fáze 4: Zakrývání schématu

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
Aktéři			
- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel	- Hlavní pachatel
- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé	- Vedlejší pachatelé
- Organizovaná skupina	- Organizovaná skupina	- Organizovaná skupina	- Organizovaná skupina
	- Bílý kůň		- Legitimní aktér – finanční úřad
	- Pověřené osoby v nevědomosti		

Tab. 18: Fáze 4: Zakrývání schématu – podmínky

Fáze 4: Zakrývání schématu

Příprava	Pre-aktivita	Aktivita	Post-aktivita
- Osobní údaje o bílých koních - Přesvědčovací schopnosti - Malá znalost prostředí - Krátká doba přesvědčování bílých koní - Odměna pro bílé koně	- Reálné zboží - Zdánlivě legitimní dokumenty - Komunikační prostředky, fotoaparát - Tvorba alibi, falešní svědci - Schopnosti vytvořit věrohodné prostředí - Zkušenosti s tvorbou důkazů - Zkušenosti s krytím a vyhnutím se odpovědnosti - Navedení bílého koně - Zajištění lepší obranné pozice, získání času - Riziko nedůsledného krytí - Náklady ve formě odměny pro bílé koně	- Smlouvy o převodu firmy - Zfalšované doklady - Hotovost - Návštěva úřadu - Znalost daňového řízení - Zkušenost s přepisem firmy - Kompetence k vytvoření fiktivních dokumentů - Schopnosti ukrýt reálné finanční toky - Oddělení pachatele a zapojených firem - Minimalizace rizika odhalení	- Formální doklady pro vstup do insolvence - Dokumenty přepisu jednatele - Falešné výpovědi, alibi - Legální podnikání - Znalost firemního práva - Schopnost vytvořit zdání zániku firmy - Orientace v právu z hlediska alibi - Eliminace odpovědnosti - Rozpuštění zisku - Zmizení pachatele - Riziko odhalení - Riziko zpochybnění převodu firmy

6.4.1 Příprava

V části přípravy je představena opět celá první fáze přípravy schématu, kde si pachatelé zajišťují bílé koně ke krytí reálných pachatelů. Výběr osob pro bílé koně je zcela účelový a nejčastěji se jedná o osoby, které k tomuto nutí finanční tíseň. Proto je za přepis firmy na bílého koně také poskytována odměna jako motivace a krytí.

Akteři vystupující v krycí části první fáze jsou hlavní a vedlejší pachatelé, organizovaná skupina, vybírající potenciální bílé koně.

Podmínkami k zakončení této fáze je dispozice osobními údaji o bílých koních včetně toho, že jsou si pachatelé vědomi jejich finanční nouze. Ze strany pachatelů jsou proto nutné dobré přesvědčovací schopnosti a dispozice financemi a z hlediska bílého koně často malá znalost prostředí. Doba přesvědčování je skrze finanční motivaci krátká.

6.4.2 Pre-aktivita

Druhá část zahrnuje krycí aktivity v rámci fiktivních obchodních řetězců. Patří sem ukrývání reálného zboží, které je často v dokumentech nadhodnoceno. S tím se pojí taktéž tvorba falešných dokladů k zajištění věrohodnosti (např. nadhodnocení nejen ceny, ale i počtu a kvality např. kosmetických tužek). Pachatelé v této fázi instruují bílé koně k zadávání a vyplňování, případně toto dělají za ně díky zplnomocnění a kryjí se tak před případným obviněním. Což předchází záměrnou neúčast hlavních pachatelů a včasné zajištění alibi při přípravě nelegální činnosti. Součástí je také tvorba falešných důkazů o existenci zboží v případě možné kontroly, často ve formě fotografií. Akteři této části jsou hlavní a vedlejší pachatelé, organizovaná skupina, bílí koně anebo pověřené osoby, které však pomáhají pachatelům v nevědomosti.

V rámci podmínek je nutné disponovat reálným zbožím, zdánlivě legitimními dokumenty a fotoaparátem, případně mobilním telefonem s fotoaparátem. V této fázi jsou taktéž nutné komunikační prostředky. Zásadní je tvorba alibi a zajištění falešných svědků, kteří toto alibi pachatelům potvrdí. Přitom je výhodou schopnost vytvořit věrohodné prostředí, mít předešlé zkušenosti s tvorbou důkazů a zkušenosti s krytím

a vyhnutím se odpovědnosti. Zároveň dobrá schopnost manipulace s bílými koňmi, pokud je to potřeba. Výhodou je poté zajištění lepší pozice v případě trestního stíhání. Náklady jsou v této části ve formě odměn pro bílé koně. Rizikem je možnost odhalení v případě nedůsledného krytí.

6.4.3 Aktivita

Ve třetí části budou představeny krycí aktivity z fáze zisku a praní peněz. V řetězci dochází k rozdělování odpovědnosti přepisem firmy či nahrazováním, a to v případě, že jedna firma v řetězci podléhá kontrole z finančního úřadu pro podezřelé chování. Jako další opatření ze strany pachatelů může být bráno i dočasné zastavení obchodu s firmou, která je v hledáčku úřadů, a její nahrazení jinou. Co se týká plateb, tak zejména hotovostní platby jsou přednostní skrze zastření finančních toků a praní peněz. V této části je také častá tvorba fiktivních prohlášení a dokladů, které mají za cíl potvrzovat zdánlivou pravost obchodů.

Akteři této části jsou hlavní a vedlejší pachatelé, také v organizované skupině. Podmínky v této části zahrnují smlouvy o převodech firmy po zajištění zisku, zfalšované doklady a samotné návštěvy úřadů k ukončení firmy. Nutné je také znát daňové řízení a mít zkušenosti s přepisem firmy. Dovednosti k tvoření fiktivních dokumentů jsou pro pachatele výhodou, stejně tak schopnost ukrýt reálné finanční toky. Cílem je jasné oddělení pachatele od zapojených firem. Obecně je zásadní co nejvíce minimalizovat riziko odhalení.

6.4.4 Post-aktivita

V poslední části čtvrté fáze se pachatelé snaží o úplné ukončení obchodů a zahlazení stop. Firmy zapojené v řetězcích jsou přepisovány na nové jednatele. Tito velmi často netuší, že firmy byly součástí podvodu. Některé ze zapojených firem, firma chybějícího obchodníka, se stává nekontaktní a nedohledatelnou. V případě podezření osoby zapojené v řetězci zapírají obchod a lžou tak, aby se vyvinili. Zároveň často předstírají neznalost. Peníze, které získali podvodem, se pachatelé snaží očistit skrze jiné aktivity,

např. nákupem nemovitosti. Firmy mohou také záměrně být uvedeny do insolvence, být v likvidaci.

Aktéři jsou opět hlavní a vedlejší pachatelé, organizovaná skupina a případně noví jednatelé, kteří však o podvodech nic neví. Z legitimních aktérů se jedná o finanční úřad, který se může snažit dohledat nekontaktní firmy.

V rámci podmínek je nutné zajistit formální doklady pro vstup do insolvence, případně dokumenty přepisu jednatele. Následně zajistit si falešné výpovědi a alibi, případně legální podnikání k ukázání své kredibility. Důležitá je znalost firemního práva, schopnost vytvořit zdání zániku firmy. Zároveň je výhodou pro pachatele orientace v právních otázkách kvůli vytvoření alibi a eliminaci zodpovědnosti. V této části již také musí dojít k očištění veškerého, nebo alespoň části zisku, ke zmizení pachatelů. Vysokým rizikem je zde odhalení nebo zpochybnění převodu firmy.

6.5 Digitální kompetence pachatelů

V analýze bylo zjištěno, jaký je základní profil pachatelů karuselového podvodu v České republice. Při kódování byli aktéři rozděleni do tří skupin – hlavní pachatel, vedlejší pachatel a legitimní aktér. Vzhledem k výzkumným otázkám se analýza zaměřila zejména na pachatele a tito budou následně charakterizováni. Osoby bílých koní byly dostatečně popsány v části crime scriptu.

Ačkoliv rozsudky výslovně nezmiňovaly digitální kompetence a tvrdé dovednosti pachatelů, na základě jejich konkrétních kroků v rámci schématu lze logicky usuzovat, že v oblastech museli mít alespoň základní orientaci. Právě toto logické odvození navazuje na metodologický přístup, kdy byly některé podmínky doplněny nepřímo, obdobně jako v případě studie Chainey a Berbotto (2021).

6.5.1 Charakteristika hlavního pachatele

Hlavní pachatel karuselového podvodu v Česku je většinou na vedoucí či manažerské pozici, nemusí se však starat o firmy velké velikosti, jedná se např. o manažera čerpací stanice, ředitele hotelu, ale v jednom případě i vysoce postavené osoby v oblasti

reklamy. Hlavní pachatel disponuje velkým množstvím kontaktů a může mít také předchozí zkušenosti s se stejným typem trestné činnosti a být za ni trestán.

V pozici vystupuje otevřeně zejména v první fázi, kde vyhledává osoby, které s ním budou v řetězci spolupracovat a bílé koně. Každopádně má přehled nad celým schématem karuselového podvodu, který zároveň koordinuje, přestože se jej nemusí formálně účastnit; a to v přípravě řetězců, v realizaci obchodů, rozdělení peněz i krytí celé činnosti, např. tím, že shání obhájce i pro další aktéry.

Z analyzovaných dat také vyplynulo, že na pozicích svědků v rozsudcích vypovídaly osoby, které další svědci často označovali za spolupachatele nebo za hlavní pachatele, organizátory, ale tito unikli trestnímu stíhání pro nedostatek důkazů. Je tak pravděpodobné, že se jedná o osoby také zapojené ve schématu, ale v rámci analýzy nebyl k dispozici dostatek dat k zahrnutí do výsledků.

Digitální kompetence identifikované v roli hlavního pachatele byly vyhledávání na internetu, objednávání zboží na internetu, komunikace online e-mailem, práce s datovou schránkou, elektronické podání návrhu o změnu jednatele, tvorba smluv a faktur a orientace v online bankovníctví.

Doplňující tabulka shrnuje předpokládané úrovně digitálních kompetencí hlavního pachatele tak, jak vychází z operacionalizace těchto úkonů. Lze tedy konstatovat, že hlavní pachatel karuselového podvodu má digitální kompetence na střední až pokročilé úrovni. Na základě rámce DigComp je schopen efektivně využívat internet a vyhledávat na něm. Dále je schopen manipulovat s elektronickými dokumenty, efektivně využívat online bankovníctví a také samostatně komunikovat přes e-mail. V případě orientace v datové schránce a elektronickému přepisu jednatele pro zakrytí stop se jedná o pokročilé kompetence, jelikož vyžadují nejen znalost webového rozhraní, ale také schopnost jej využít, čemuž pomáhají i tvrdé dovednosti.

Tab. 19: Digitální kompetence hlavního pachatele

Aktivita: hlavní pachatel	Operacionalizace	DigComp zařazení	Výsledná úroveň
Vyhledávání na internetu	Efektivní vyhledávání informací skrze vyhledávač	1	Střední
Objednávání zboží na internetu	Výběr, objednání zboží na e-shopu, platba	1	Střední
Komunikace online e-mailem	Použití e-mailu ke komunikaci, orientace v e-mailu	2	Střední
Práce s datovou schránkou	Orientace v datové schránce, komunikace skrze ni	2	Pokročilá
Elektronické podání návrhu o změnu jednatele	Tvorba oficiálních dokumentů, práce s digitální identitou	2	Pokročilá
Tvorba smluv a faktur	Schopnost napsat a upravovat dokumenty na počítači	3	Střední
Online bankovníctví	Správa a přístup k transakcím v podvodných řetězcích	4	Pokročilá

6.5.2 Charakteristika vedlejšího pachatele

Vedlejší pachatel je nejčastěji osloven hlavním pachatelem a zajišťuje úkoly, které mu hlavní pachatel zadává. Vedlejší pachatelé byli nejčastěji drobní podnikatelé nebo živnostníci, kteří mají zkušenost s podnikáním, ale nejsou na tom dobře finančně, mají dluhy nebo exekuce. V rámci vzdělání se jedná zejména o osoby se základním nebo středoškolským vzděláním, s výučním listem. Objevily se však i osoby s vysokoškolským vzděláním.

Vedlejší pachatelé však také mohou mít zkušenost, která se týká majetkové nebo hospodářské kriminality v minulosti. Vedlejší pachatelé se objevují ve všech čtyřech fázích karuselového podvodu, nicméně nejvíce aktivní jsou ve druhé fázi – fiktivních obchodů. V této fázi se starají o veškeré technické záležitosti, o logistiku a také administrativu. Mají na starosti zboží nebo služby, u nichž zajišťují přepravu, překládku nebo nelegální distribuci, starají se také o pracovníky. Z hlediska administrativy jsou to právě oni, kdo vystavují fiktivní faktury na základě pokynů hlavního pachatele.

Co se týká digitálních kompetencí vedlejších pachatelů, v podstatě kopírují kompetence pachatele hlavního, nicméně obsahují o něco více aktivit. Jedná se o samostatné efektivní vyhledávání informací na internetu, samostatné použití e-mailu ke komunikaci, případné objednávání zboží na internetu. Vedlejší pachatel také ovládá datovou schránku, v rámci pokročilé úrovně, stejně jako hlavní pachatel. Dále je v jeho kompetenci i tvorba oficiálních dokumentů, které však zvládá upravovat a vede i evidenci zboží a firem. Do pokročilé úrovně digitálních kompetencí, kterými vedlejší pachatelé disponují je zejména falšování oficiálních dokumentů, podpisů a razítek a tvorba fiktivních faktur.

Tab. 20: Digitální kompetence vedlejšího pachatele

Aktivita: vedlejší pachatel	Operacionalizace	DigComp zařazení	Výsledná úroveň
Vyhledávání na internetu	Efektivní vyhledávání informací na internetu	1	Střední
Komunikace online	Použití e-mailu ke komunikaci, orientace v e-mailu	2	Střední
Objednávání zboží na internetu	Výběr, objednání zboží na e-shopu, platba	1	Střední
Elektronické podání návrhu na změnu jednatele	Tvorba oficiálních dokumentů, práce s digitální identitou	2	Pokročilá
Práce s datovou schránkou	Orientace v datové schránce, komunikace skrze ni	2	Střední
Tvorba fiktivních dokumentů	Schopnost napsat a upravovat dokumenty na počítači	3	Pokročilá
Vedení evidence firem, zboží	Zaznamenávání obchodních vztahů na počítači	5	Středně pokročilá
Falšování podpisů, razítek	Schopnost tvorby a úpravy podkladů k dosažení věrohodných padělků	3	Pokročilá

6.6 Tvrdé dovednosti hlavního pachatele

Vzhledem k tomu, jak fungují karuselové podvody, je zřejmé, že hlavní pachatel musí disponovat určitými dovednostmi, které mu usnadňují orientaci při páchání podvodu.

Proto byly vymezeny tzv. tvrdé dovednosti, které vyplynuly ze základního crime scriptu. Jedná se o podnikatelskou činnost, obchodní právo, online bankovníctví, obchodní strategie, daňovou gramotnost a finanční operace. Na základě zhodnocení prostřednictvím úrovně EntreComp vyšlo najevo, že hlavní pachatel musí mít pokročilou úroveň v oblasti obchodního práva, finančních operací a daňové gramotnosti. Střední úroveň vyžaduje podnikatelská činnost a finanční operace ve formě účetnictví a podání daňového přiznání.

Zhodnocení úrovně tvrdých dovedností doplňují výsledky crime script analýzy, v nichž vyplynulo, že hlavní pachatel již má zkušenost s podnikáním z minulosti, a tedy tyto tvrdé dovednosti získal skrze praxi v podnikatelské činnosti, která všechny zmíněné oblasti také zahrnuje. Důležitým poznatkem je, že v rámci všech zkoumaných případů se o účetnictví firem, které tvoří jednu ze zásadních nejen digitálních kompetencí, ale i tvrdých dovedností schématu, ve zkoumaných případech starala externí firma, která nebyla součástí podvodného schématu. Tak odpadá velká část dovedností, které hlavní a vedlejší pachatelé přenášejí a nemusí znát na vyšší úrovni.

Tab. 21: Tvrdé dovednosti hlavního pachatele

Oblast tvrdé dovednosti	Operacionalizace	EntreComp úroveň
Firemní právo	Orientace ve firemních strukturách, vyhodnocení příležitosti	Střední
Obchodní právo	Podání návrhu na změnu jednatele, využívání úkonů, orientace v nezbytných firemně-právních úkonech, pro krytí	Pokročilá
Finanční operace	Schopnost strategicky řídit finanční toky	Pokročilá
Obchodní strategie	Manipulace se zbožím pro maximalizaci výnosu, strategické plánování	Pokročilá
Daňová gramotnost	Znalost tvorby faktur, nezbytných údajů, rutinní znalost	Základní
Finanční operace	Tvorba účetnictví a podání daňového přiznání	Střední
Daňová gramotnost	Krácení daně, manipulace s penězi ve prospěch pachatele	Pokročilá
Obchodní právo	Zánik firmy, přepis jednatele, využití insolvence	Pokročilá

6.7 Preventivní opatření rizikových míst karuselového podvodu

V této kapitole budou představena na základě crime scriptu identifikovaná místa, která mohou být riziková k odhalení karuselového podvodu tím, že by na ně měla reagovat dosavadní preventivní opatření přijatá v České republice, ale v zadaných případech

se to však nepodařilo. Budou postupně představeny opět všechny čtyři fáze crime scriptu, v jejichž rámci budou vytyčena tyto místa a k nim připojena preventivní opatření. Zmiňovaná opatření byla blíže představena již v empirické části této práce.

6.7.1 Fáze 1: Příprava schématu

V první fázi přípravy se jedná o rizikové místo změny jednatelů na „bílé koně“. V opatřeních, která jsou k tomuto je určena může být *evidence skutečných majitelů*. Ta umožňuje kontrolovat všechny fyzické osoby, které vlastní nebo ovládají firmu v České republice. Ačkoliv se jedná o povinnou evidenci, reálně ve zkoumaných případech **nebyla účinná**, a to i přesto, že se v případech vyskytovala i fiktivní osoba v roli jednatele. Zejména však proto, že v řetězcích firem figurovalo několik bílých koní, kteří byli sice formálně zapsáni, ale k firmě neměli žádný přístup.

Druhým rizikovým místem je přihlašování fiktivních firem bez reálné činnosti k nároku na DPH. K tomuto se stahuje *zákon o DPH* a také *kontrola Finanční správy*. Toto opatření opět **nebylo účinné**, jelikož k registraci k DPH je nutné přihlásit reálnou firmu a dochází k tomu ještě před samotným podáním daňového přiznání. Ani v této fázi se nepodařilo karuselové podvody zachytit.

Třetím rizikovým místem je zneužívání plné moci hlavními pachateli, které však **není nijak kontrolováno**, tudíž nemůže být ani posouzena účinnost opatření.

Posledním rizikem v první fázi je založení bankovních účtů na bílé koně, které kontroluje banka na základě *AML zákona*. Ani v tomto případě opatření **nelze**

uznat jako účinné, jelikož na základě plné moci nakládali s účty hlavní pachatelé, nikoliv skuteční jednatelé.

6.7.2 Fáze 2: Fiktivní obchodní transakce řetězce

V druhé fázi fiktivních obchodních transakcí je zásadní vytváření fiktivních faktur, na něž cílí opatření ve formě *kontrolního hlášení*. To je podáváno společně s daňovým přiznáním. Na základě analýzy lze toto opatření označit jako **účinné**, jelikož vzhledem k jeho podání, nebo naopak nepodání v případě některých firem zkoumaných rozsudků, byly karuselové podvody odhaleny.

Dalším rizikovým místem je lživě deklarovaný vývoz zboží z České republiky tak, aby bylo možné se osvobodit od placení DPH. To vychází opět ze *zákona o DPH*, přičemž musí být doloženo doklady o přepravě a tzv. CMR doklady k cestě přes hranice. Tyto doklady však v rámci zkoumaných případů byly prokazatelně falešné, a přesto z důvodu nedostatečné kontroly, došlo k osvobození od daně. Opatření o povinném doložení dokladů je tak **neúčinné**, jelikož nepřispělo k tomu, aby byla protiprávní činnost odhalena.

Třetím rizikovým místem je vznik chybějícího obchodníka, který nezaplatí DPH. K takovému typu rizika je v Česku využíván mimo jiné i tzv. *institut zajištění daně*, který tak může preventivně blokovat majetek podezřelé firmy příkazem a je velmi silným preventivním nástrojem v boji proti karuselovým podvodům, které může odhalit již ve druhé fázi. Bohužel však u zkoumaných případů byly zajišťovací příkazy využity pouze ve dvou případech, a to vždy až příliš pozdě, poté co firma již nebyla dohledatelná. Opatření tak je vyhodnoceno jako **neúčinné**.

6.7.3 Fáze 3: Vzešlý zisk a praní peněz

U třetí fáze zisku a praní peněz bylo zjištěno rizikové místo při uplatnění nadměrného odpočtu DPH, které se týká kontrolního hlášení, jenž se v předešlé kapitole prokázalo jako **účinné**, jelikož poté vedlo k tzv. daňové kontrole, která dokáže prokázat i další nesrovnalosti a odhalit řetězec.

Druhým rizikovým místem je výběr zisku v hotovosti a jeho rozdělování, které by měly sledovat opět *banky* a nahlašovat podezřelé pohyby při hotovostních výběrech. I zde je nutné se vrátit k zákonu AML, který definuje, že by banky měly nahlašovat podezřelé transakce. Tomuto typu dohledu se však pachatelé vyhýbají tak, že využívají účty bílých koní, případně rozdělují výběry hotovostí v menších částkách ze zisků mezi více firem. Trasování bezhotovostních plateb také obecně ztěžovaly všechny hotovostní transakce. Ve zkoumaných případech tak došlo k výběrům milionových částek bez toho, aby si banka všimla podezřelé aktivity. Přesto však v jednom případě banka reagovala poskytnutím všech informací o transakcích, jednalo se však až o reaktivní řešení na základě policejního vyšetřování. Opatření by tak mohlo být zhodnoceno jako **částečně účinné**.

6.7.4 Fáze 4: Zakrývání schématu

Ve čtvrté fázi lze jako rizikové místo identifikovat přepis firmy na někoho jiného po skončení podvodného schématu. Přičemž tyto změny eviduje stejně jako v první části evidence skutečných majitelů, kterou jsme již označili za **neúčinnou**.

Druhým rizikovým místem je účelová likvidace nebo insolvence firem. Tuto část zaopatřuje *daňový řád*, kterým se finanční instituce řídí. Instituce mohou při včasné detekci insolvenční či likvidační zvrátit. I v této části lze využít *zajišťovací příkaz*, jako ve druhé fázi, kdy, již bylo zjištěno, že **není účinné**.

Obecně vzato nebylo v rámci účinnosti zmíněno jedno ze zásadních opatření, kterým je reverse-charge. Důvodem je však fakt, že tato metoda se v Česku týká jen určitých rizikových produktů a služeb, přičemž pachatelé zkoumaných podvodů si ke svému obchodování nevybrali tyto produkty. Tudíž ani reverse-charge mechanismus nemohl být využit.

Jako shrnutí kapitoly lze uvést, že preventivní opatření, která jsou v českém prostředí využívána lze zhodnotit jako **částečně účinná**, přičemž alespoň jedno z nich je efektivní a alespoň jedno je částečně efektivní.

7 Diskuse

V kapitole diskuse budou na předloženy výsledky analýzy dat za účelem zodpovězení všech výzkumných otázek, které byly vytyčeny v cílech této práce. Následně jsou interpretována zjištění v kontextu teoretického rámce a je poukázáno na unikátní výstupy výzkumu. V závěru se kapitola věnuje reflexům limitů výzkumu a možným směrům rozvoje tématu v budoucnosti.

7.1.1 Zodpovězení výzkumných otázek

Výzkumná otázka **V01** ve znění: **Jak vypadá crime script karuselových podvodů v České republice?** byla zodpovězena identifikací čtyř základních fází, kterými jsou: příprava schématu, fiktivní obchodní transakce řetězce, vzešlý zisk a praní peněz a zakrývání schématu. Čtyřbodová struktura odpovídá předpokladům CSA a reflektuje praktiky, které byly na základě rozsudků identifikovány.

V první fázi přípravy jsou pachateli kontaktovány osoby, které by mohly být zapojeny do schématu jako spolupachatelé a na něž jsou následně přepisovány firmy, které budou v řetězci figurovat. Tito kontaktovaní mohou být zneužiti na základě důvěry, dlouholetého přátelství či rodinným vztahem k pachatelům, případně na základě doporučení společného známého. V této fázi se také často komunikuje s bílými koňmi, kteří už v dalších fázích nefigurují. Zároveň jsou v tuto dobu vytvořeny strategie a vybráno zboží či služba, se kterým se bude obchodovat ve druhé fázi.

Druhou fází jsou již zmíněné fiktivní obchodní řetězce, které se však často také prolínají s reálným podnikáním. Zboží je řetězovitě přeprodáváno mezi vybranými firmami s cílem vytvořit nárok na neoprávněný odpočet DPH. Platby probíhají ve většině případů v hotovosti, případně částečně bankovním převodem. Některé z firem přeprodávají fiktivně zboží i do zahraničí, v několika případech však obchod probíhal jen v České republice. Zboží či služba jako taková byla fiktivní, či alespoň částečně reálná. Ve druhé fázi dochází také k tvorbě falešných dokladů, falešných faktur a jsou falšovány i podpisy. Tím, že se jedná o podvod na DPH, vyšly najevo tři různé způsoby toho,

jak chtějí pachatelé dosáhnout zisku. Prvním z nich je účelové vystavování faktur do deseti tisíc korun, kdy firmě vznikne nárok na odpočet daně. Druhým typem je nedodržení daňové povinnosti na výstupu u jedné ze společností řetězce, která se stane chybějícím obchodníkem a později se stává nekontaktní, tudíž finanční správa nemá na kom vymáhat peníze. Třetím je potom postupné navyšování cen za zboží v řetězci na fakturách tak, že dochází i ke zvyšování DPH, které si následně firma nárokuje od státu.

Ve třetí fázi vzešlého zisku a praní peněz dochází k předávání dokumentů pro účely účetnictví externím firmám. Faktury, včetně těch fiktivních, zaúčtovány a jsou vytvořena daňová přiznání a kontrolní hlášení. V případě, že tato projdou jsou poté vypláceny vratky na DPH, které pachatelé vybírají v hotovosti a následně využívají opět v řetězcích k jejich vyprání, nebo je ukrývají v dalších obchodech např. při nákupu nemovitostí. Výběry peněz provádí vedlejší pachatelé nebo osoby jimi oslovené za úplatu.

Čtvrtou fází karuselového podvodu je jeho krytí. Vzhledem k povaze podvodu však krytí celé struktury probíhá po celou dobu řetězce a ve čtvrté fázi tak zajišťování bílých koní na počátku, následné zajištění přepisů firem tak, aby hlavní pachatelé v nich nefigurovali ale činnosti pouze řídili. Ve druhé fázi se jedná o vystavení fiktivních dokladů, které mají vytvořit zdání zdánlivě legálního obchodu včetně např. legálně transportovaného zboží do zahraničí, které však přes hranice země nepřejde a jeho nelegální distribuce je následně opět pro pachatele zisková (minerální oleje). Ve třetí fázi potom jde o postupné zbavování se odpovědnosti tím, že firmy, které jsou již pod kontrolou finančního úřadu se přepisují na jiné osoby nebo jsou nekontaktní. V rámci financí se jedná o metodu platbou hotovosti, která tak pomáhá zastřít reálné finanční toky. Nakonec je však nutné pro pachatele zajištění alibi, falešných důkazů a svědectví, a zároveň popírání a lhaní při konfrontaci.

Typické pro karuselové podvody je zapojení větší skupiny lidí, přičemž ne ve všech případech byly označovány jako organizovaná zločinecká skupina. **Hlavní pachatelé** často již mají zkušenost s podnikáním z minulosti, mohou být zaměstnáni na manažerské pozici. Tato se však týká např. hotelu, motorestu nebo čerpací stanice.

Hlavní pachatelé také mohou mít předchozí zkušenost s krácením daní nebo s podvody. Zásadní je u hlavního pachatele přesvědčovací schopnost a manipulace.

Vedlejší pachatel je potom často základního, středoškolského vzdělání či s výučním listem. Jedná se o drobné podnikatele nebo živnostníky, kteří jsou ve finanční tísní, což je pro ně motivací ke vstupu do schématu. Mezi vedlejšími pachateli se však objevují i lidé s vysokoškolským vzděláním. Již zmínění bílí koně jsou pak často osoby na okraji společnosti, může se jednat o osoby závislé na omamných látkách, bezdomovce, osoby ve finanční tísní. Takové jedince motivuje finanční odměna, kterou pachatelé slibují. Výsledky o hlavních a vedlejších pachatelích tak potvrzují tezi Clinarda a Quinneyho (1994), kteří tvrdí, že zločin bílých límečků, kam karuselový podvod lze zařadit, již nepáchají jen elity, ale i běžní lidé střední třídy ve výkonu povolání. I ve zkoumaných případech se jedná zejména o jednotlivce z běžné společnosti, využívajícího know-how získané při výkonu povolání ve svůj prospěch. Takovým povoláním je v tomto případě podnikání či živnost, za účelem osobního obohacení.

Crime script karuselového podvodu v České republice a ve zkoumaných případech ve všeobecnosti odpovídá předkládaným schématům typického karuselového podvodu tak, jak byl představen v empirické části této práce, ale ve zkoumaných případech se vyskytly i jednoduché vnitrostátní karusely, které nevyužívaly odpočet daně díky přeshraničnímu obchodu.

Zásadní jsou však detaily, které se podařilo díky kvalitativní analýze zjistit, ať už o všech aktérech, kteří se podvodu účastní, nebo o praktikách, které pachatelé využívají k tomu, aby se dostali k penězům a celé schéma poté kryli.

Tyto detaily pomohou zodpovědět další výzkumné otázky, které zní **V02: Je pachatelem karuselového podvodu na pozici hlavního pachatele člověk s digitálními kompetencemi na střední úrovni?** a následně **V03: Jaké digitální dovednosti a tvrdé kompetence jsou potřeba k páčání karuselového podvodu?**

Na základě operacionalizace dle rámce DigComp a následné analýzy bylo zjištěno, že **hlavním pachatelem karuselového podvodu může být člověk se středně až pokročilými digitálními dovednostmi**. Mezi tyto digitální kompetence patří zejména

práce na počítači, včetně tvorby a psaní dokumentů, přístupu na internet, dále vyhledávání v e-shopech a objednávání zboží. Patří sem také komunikace přes telefon a e-mail. Tyto jsou všechny nutné pouze ve střední úrovni. Pro sledování finančních toků je důležité mít přístup a schopnosti se orientovat k online bankovníctví firem. Pro přepis jednatelů je také důležité dokázat pracovat s datovou schránkou, což se pojí k mírně pokročilé úrovni digitální kompetence.

Jako digitální kompetence na pokročilé úrovni lze uvést tvorbu fiktivních faktur a fiktivních dokladů nebo falšování razítek a podpisů. Na takové aktivity si hlavní pachatel zajišťuje pachatele vedlejší, kteří by také měli disponovat minimálně stejnou úrovní digitálních kompetencí, které má i hlavní pachatel.

Co se týká tvorby účetnictví a daňového přiznání, k jejichž vypracování je nutné pracovat ve specifickém účetním softwaru (např. Pohoda), je zcela zásadní zmínit, že právě tyto aktivity nejen digitálních kompetencí, ale zároveň znalosti daňové oblasti, vždy pachatelé přesměrovali na externí účetní firmu a nemuseli se tímto zabývat.

Co je pro karuselové podvody také zásadní z hlediska hlavního pachatele, jsou jeho tvrdé dovednosti. Z výsledků výzkumu vyšlo, že ke karuselovému podvodu je nutná znalost obchodního a firemního práva, finančních operací i daňové problematiky zčásti na pokročilé úrovni. To potvrzuje fakt, že hlavní pachatelé karuselových podvodů mají již podnikatelskou praxi s vedením firem z minulosti a se všemi aktivitami, které se během podnikatelské činnosti provozují, byli seznámeni již před pácháním karuselového podvodu. Jedině tak je pro ně možné dostatečně legitimizovat nelegální aktivity a dokázat krýt celé schéma.

Výzkum tak potvrdil Gottschalkovo tvrzení (2013), přičemž rozvoj informačních technologií napomohl i při páchání karuselových podvodů. Zejména proto, že veškeré fiktivní dokumenty lze falšovat i skrze počítačové technologie, které jim takto mohou dodávat na věrohodnosti při kontrolách finanční správy. Což potvrzuje například i falšování dokladů přeshraniční přepravy. Gottschalk (2013) tvrdí, že digitální nástroje jsou používány i k zahlazení stop, což crime script karuselových podvodů též potvrdil.

Gottschalkovo (2013) tvrzení o tom, že se stírá hranice mezi pachatelem s většími schopnostmi a pouhým vykonavatelem, bylo na základě analýzy taktéž dokázáno, jelikož hlavní pachatel nemusí disponovat toliko náročnějšími digitálními schopnostmi, protože si dokáže zajistit vedlejší pachatele, případně legitimní aktéry, kteří za něj tuto práci, která vyžaduje specifické schopnosti. Lze také potvrdit, že postavení a sociální status nejsou předpokladem k tomu, aby mohli lidé páchat finanční kriminalitu.

K poslední výzkumné otázce **VO4**, ve znění: **Jsou současná preventivní opatření u vybraných kroků v crime scriptu karuselových podvodů v České republice účinná?** byla analýzou identifikována riziková místa, která u karuselových podvodů kontroluje již zavedený systém preventivních opatření. Vzhledem k výsledkům analýzy lze říct, že **preventivní opatření jsou účinná pouze částečně**.

Z analýzy vyplynulo, že většina z karuselových podvodů byla odhalena až ve fázi podání kontrolního hlášení, které je povinné pro všechny subjekty a v jeho rámci tak zaznamenala nesrovnalosti. U jmenovaných preventivních opatření však ve zkoumaných případech většinou nedošlo k jejich využití, případně pokud ano, bylo to příliš pozdě. Z výsledků vyplynulo, že některé kontrolní mechanismy nevedly k včasné detekci podvodu, a to v první a druhé fázi schématu.

Tato zjištění jsou zásadní v případě revize všech kontrolních mechanismů detekce karuselových podvodů pro jejich zlepšení. Ačkoliv jsou formálně pravidla nastavena dobře a měla by reagovat na riziková místa ve schématu, reálné případy dokazují, že nejsou dostatečně dodržována a nefungují.

Unikátním přínosem diplomové práce je především využití crime script analýzy v českém prostředí v souvislosti s finanční kriminalitou a digitalizací. Práce ukázala, že hlavní pachatel nemusí disponovat digitálními kompetencemi na vysoké úrovni, ale vystačí si se schopnostmi na střední úrovni. Složitější úkony pak deleguje na vedlejšího pachatele. Právě tento poznatek částečně zpochybňuje tradiční představu vyspělého pachatele z oblasti elit a dokazuje, že finanční kriminalita typu zločinů bílých límečků je v současnosti dostupnější širšímu spektru pachatelů s běžnou podnikatelskou praxí.

V oblasti preventivních opatření pak práce dokázala, že určitá opatření selhávají ve včasné detekci podvodu. Například evidence skutečných majitelů nebo kontroly finančních toků se ve zkoumaných případech ukázala jako neúčinná. Naopak jako funkční se ukázal systém kontrolního hlášení, který umožnil ve většině případů detekci nesrovnalostí ve fakturách zpracovaných v účetnictví.

Crime script v této práci umožnil odhalit riziková místa, která nejsou dostatečně preventivně pokryta a potvrzuje tak potřebu revize kontrolních mechanismů, zejména v první a druhé fázi podvodu.

K reflexi limitů práce je nutné zmínit počet zkoumaných případů a jejich nedoplnění skrze jiné zdroje informací – např. rozhovory, jako u jiných zmíněných studií. Na základě tohoto nedostatku tak nebylo možné například doplnit crime script analýzu o finanční aspekt, který doporučují ve své práci Snaphaan a van Ruitenberg (2023). Finanční otázky sice nejdříve byly při analýze použity, avšak pro nedostatek dat v rozsudcích, nebylo vhodné je do výsledků zahrnout. Pro budoucí výzkumy v této oblasti a při využití metody crime script analýzy tak lze doporučit využití více druhů zdrojů, ze kterých lze čerpat detailní informace např. o rozdělování peněz či napojení na další trestné činy jako vyhrožování či korupce.

8 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapování podoby karuselových podvodů v České republice prostřednictvím crime script analýzy. Tento přístup umožnil detailně popsat jednotlivé fáze podvodu, identifikovat klíčové role aktérů a dále analyzovat digitální kompetence a tvrdé dovednosti pachatelů karuselového podvodu. Součástí práce bylo také zhodnocení účinnosti dosavadních preventivních zaměřených na tento typ daňové kriminality.

Crime script byl konstruován na základě třinácti veřejně dostupných soudních rozhodnutí, které poskytly konkrétní vhled do praxe karuselových podvodů v Česku. Výsledky analýzy vedly k identifikaci kompetencí a dovedností, nezbytných pro jejich provedení. Analýza potvrdila, že karuselové podvody představují organizovanou, sofistikovanou a také přeshraniční formu trestné činnosti. Její provedení vyžaduje znalost obchodního a daňového práva, schopnost fungovat v digitálním prostředí a vytvářet formálně bezchybné, avšak fiktivní dokumenty.

Výsledky zároveň ukázaly, že největší slabiny v oblasti prevence se objevují v úvodní fázi podvodu a při jeho zakrývání. Nedostatečné pokrytí těchto fází umožňuje pachatelům pokračovat v trestné činnosti bez včasného odhalení. Efektivní opatření by proto měla cílit nejen na podezřelé transakce, ale i na samotné aktéry.

Práce potvrdila potenciál crime script analýzy pro mapování ekonomické kriminality v českém kontextu. Vědecký přínos spočívá nejen v samotné aplikaci metody, ale i v poskytnutí základního rámce pro budoucí výzkumy karuselových podvodů. Praktickým výstupem může být zefektivnění kontrolních mechanismů založených na konkrétních rizikových bodech v rámci podvodu.

Tato diplomová práce dokazuje, že karuselové podvody jsou promyšlenou trestnou činností, která vyžaduje nejen organizační, ale i digitální a technické dovednosti. Crime script analýza v této práci ukázala, že propojením digitálních kompetencí, tvrdých dovedností pachatelů a jednotlivých fází podvodu může nabídnout užitečný základ pro výzkum i praxi v oblasti potírání daňové kriminality.

Použité zdroje

1. Bacigalupo, Margherita, Panagiotis Kampylis, Yves Punie, and Godelieve Van den Brande. 2016. *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
<https://doi.org/10.2791/593884>.
2. Baratto, Giovanni, Giuseppe Perrone, et al. 2023. "Cyber VAT Fraud in the EU: A Criminological Analysis." *Open Access Journal of Criminology and Investigative Journalism* 6 (1). <https://doi.org/10.23880/oajcij-16000129>.
3. Benson, Michael L., and Sally S. Simpson. 2009. *White Collar Crime: An Opportunity Perspective*. 1st ed. New York: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203880432>.
4. Borselli, Fabrizio. 2011. *Organised VAT Fraud: Features, Magnitude, Policy Perspectives*. Questioni di Economia e Finanza (Occasional Papers) No. 106. Rome: Bank of Italy, Economic Research and International Relations Area.
https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/qef/2011-0106/QEF_106.pdf.
5. Brayley, Helen, Ella Cockbain, and Gloria Laycock. 2011. "The Value of Crime Scripting: Deconstructing Internal Child Sex Trafficking." *Policing: A Journal of Policy and Practice* 5 (2): 132–143.
6. Büttner, Thiess, and Annalisa Tassi. 2023. "VAT Fraud and Reverse Charge: Empirical Evidence from VAT Return Data." *International Tax and Public Finance* 30 (3): 849–878. <https://doi.org/10.1007/s10797-023-09776-y>.
7. Campbell, Donald T., and Julian C. Stanley. 1963. *Experimental and Quasi-Experimental Designs for Research*. Chicago: Rand McNally & Company.
8. Carmines, Edward G., and Richard A. Zeller. 1979. *Reliability and Validity Assessment*. Quantitative Applications in the Social Sciences, no. 17. Beverly Hills, CA: SAGE Publications.
9. Chainey, Spencer P., and Arantza Alonso Berbotto. 2022. "A Structured Methodical Process for Populating a Crime Script of Organized Crime Activity Using OSINT." *Trends in Organized Crime* 25 (3): 272–300.
<https://doi.org/10.1007/s12117-021-09428-9>.
10. Chiu, Yi-Ning, Benoit Leclerc, and Michael Townsley. 2011. "Crime Script Analysis of Drug Manufacturing in Clandestine Laboratories: Implications for Prevention." *The British Journal of Criminology* 51 (2): 355–374.
<https://doi.org/10.1093/bjc/azr005>.
11. Chmelík, Jan, Pavel Hájek, and Stanislav Nečas. 2005. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk.

12. Clarke, R. V. G. 1980. "‘Situational’ Crime Prevention: Theory and Practice." *The British Journal of Criminology* 20 (2): 136–147. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a047153>.
13. Clinard, Marshall B., and Richard Quinney. 1973. *Criminal Behavior Systems: A Typology*. 2nd ed. New York: Holt, Rinehart and Winston.
14. Cornish, Derek B. 1994. "The Procedural Analysis of Offending and Its Relevance for Situational Prevention." In *Crime Prevention Studies*, vol. 3, 151–196. Monsey, NY: Criminal Justice Press.
15. de Korte, L. R., and E. R. Kleemans. 2022. "Contract Killings: A Crime Script Analysis." *Trends in Organized Crime* 25: 130–143. <https://doi.org/10.1007/s12117-021-09411-4>.
16. Dehghanniri, Hamed, and Hervé Borrión. 2019. "Crime Scripting: A Systematic Review." *European Journal of Criminology* 18 (4): 504–525. <https://doi.org/10.1177/1477370819850943>.
17. Edelhertz, Herbert. 1970. *The Nature, Impact and Prosecution of White Collar Crime*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice.
18. Evropská komise. 2025. *VAT Gap: Frequently Asked Questions*. Generální ředitelství pro komunikaci. Tisková zpráva z 15. července 2020. Přístup 13. května 2025. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_1580.
19. Evropská komise. 2024. *VAT Gap in the EU – Report 2024*. Generální ředitelství pro daně a celní unii. Přístup 13. května 2025. https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/fight-against-vat-fraud/vat-gap_en.
20. Evropská komise. 2025. „Adoption of the VAT in the Digital Age Package.“ Generální ředitelství pro daně a celní unii. Tisková zpráva, 11. března 2025. https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/adoption-vat-digital-age-package-2025-03-11_en.
21. Evropská unie. 2025. *Pravidla a sazby DPH v EU*. Your Europe – Podnikání. Přístup 13. května 2025. https://europa.eu/youreurope/business/taxation/vat/vat-rules-rates/index_cs.htm.
22. Financial Action Task Force (FATF). 2007. *Laundering the Proceeds of VAT Carousel Fraud*. Paris: FATF/OECD. Přístup 13. května 2025. <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsand Trends/Launderingthe Proceedsof vat carousel fraudreport.html>.
23. Finanční správa České republiky. n.d. *Základní informace – Kontrolní hlášení DPH*. Přístup 13. května 2025. <https://financnisprava.gov.cz/cs/dane/dane/dan-z-pridane-hodnoty/kontrolni-hlaseni-dph/zakladni-informace>.

24. Finanční správa České republiky. 2009. *Uplatňování DPH na poskytování služeb po vstupu České republiky do EU*. Praha: Generální finanční ředitelství. <https://financnisprava.gov.cz/cs/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-spoluprace-a-dph/uplatnovani-dph-na-poskytovani-sluzeb-po-vstupu-cr-do-eu/2009/uplatnovani-dph-na-poskytovani-sluzeb-po-vstupu-ceske-republiky-do-eu>.
25. Finanční správa České republiky. 2016. *Karusel (karuselový podvod)*. Přístup 13. května 2025. <https://financnisprava.gov.cz/cs/dane/dane/dan-z-pridane-hodnoty/kontrolni-hlaseni-dph/karusel-karuselovy-podvod>.
26. Finanční správa České republiky. 2018. *Daňová Kobra odhalila propracovaný karusel. Zajišťovací příkazy zachránily státu desítky milionů*. Tisková zpráva, 7. února 2018. Přístup 13. května 2025. <https://financnisprava.gov.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/tiskove-zpravy-gfr/tiskove-zpravy-2018/danova-kobra-odhalila-propracovany-karusel-zajistovaci-prikazy-zachranily-statu-desitky-milionu>.
27. Finanční správa České republiky. 2024. *Elektronický režim DPH (EtR): metodický materiál k 1. 2. 2024*. Praha: Generální finanční ředitelství. https://financnisprava.gov.cz/assets/cs/prilohy/fs-financni-sprava-cr/EtR_DPH_20240201.pdf.
28. Gilmour, Nicholas. 2014. „Understanding Money Laundering: A Crime Script Approach.“ *The European Review of Organised Crime* 1 (2): 35–56. <https://standinggroups.ecpr.eu/sgoc/wp-content/uploads/sites/51/2020/01/gilmour.pdf>.
29. Gottschalk, Petter. 2010. *White-Collar Criminals: Theoretical & Managerial Perspectives of Financial Crime*. Criminal Justice, Law Enforcement and Corrections Series. New York: Nova Science Publishers.
30. Gottschalk, Petter. 2013. *Policing White-Collar Crime: Characteristics of White-Collar Criminals*. Boca Raton, FL: CRC Press. <https://doi.org/10.1201/b16232>.
31. Hálek, Vítězslav. 2015. *Karuselové obchody*. Hradec Králové: Vítězslav Hálek.
32. Hron, Michal. 2016. „Daňová Kobra zasáhla proti karuselovým podvodům s barevnými kovy. Škoda 620 milionů.“ *iDNES.cz*, 7. listopadu 2016. https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/danova-kobra-karuselove-podvody-barevne-kovy-620-milionu.A161107_131817_krimi_hro.
33. Hutchings, Alice, and Thomas J. Holt. 2015. “A Crime Script Analysis of the Online Stolen Data Market.” *British Journal of Criminology* 55 (3): 596–614. <https://doi.org/10.1093/bjc/azu106>.
34. Keatley, David A., Michael Arntfield, and David D. Clarke. 2022. “Crime Script Sequencing: An Optimal Forensic Combination for Cold Case Analysis.”

- Forensic Science International: Synergy* 5: 100278.
<https://doi.org/10.1016/j.fsisyn.2022.100278>.
35. Kingston, J. K. C. 2017. "Representing, Reasoning and Predicting Fraud Using Fraud Plans." In *2017 11th International Conference on Research Challenges in Information Science (RCIS)*, 128–133. Brighton, UK: IEEE.
<https://doi.org/10.1109/RCIS.2017.7956528>.
36. Lawrence, Sarah, Nicholas Lord, and Claudia Flores-Elizondo. 2024. "Corporate Crime Scripting: Understanding Seafood Fraud in the Supply Chain." In *Financial Crime Scripting: An Analytical Method to Generate, Organise and Systematise Knowledge on the Financial Aspects of Profit-Driven Crime*, edited by Thom Snaphaan and Teun van Ruitenburg. *European Journal on Criminal Policy and Research*. <https://doi.org/10.1007/s10610-023-09571-9>.
37. Lichnovský, Ondřej. 2013. "Podvody na DPH a jejich prokazování II." *DAUČ*.
<https://www.daucz/clanky/8081/podvody-na-dph-a-jejich-prokazovani-ii>.
38. Ministerstvo financí České republiky. 2025. *Deficit státního rozpočtu za rok 2024 je 271,4 mld. Kč, proti plánu je lepší o 10,6 mld. Kč*. Tisková zpráva, 6. ledna 2025. <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2025/pokladni-plneni-sr-58324>.
39. Nguyen, Trong Van. 2022. "The Modus Operandi of Transnational Computer Fraud: A Crime Script Analysis in Vietnam." *Trends in Organized Crime* 25 (2): 226–247. <https://doi.org/10.1007/s12117-021-09422-1>.
40. Niță, Nelu, Radu Naforniță, and Florentina Violeta Neamtu. 2023. "Frauda intra-comunitară, componentă importantă a criminalității economico-financiare la nivelul Uniunii Europene și a statelor membre." *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica* 12 (2): 429–470. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1211507>.
41. OECD. 2023. *Briefing Note: Digital Skills and Digital Inclusion*. OECD City Network on Jobs and Skills. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/cfe/oecd-city-network-on-jobs-and-skills/Briefing-note-Digital-skills-and-digital-inclusion.pdf>.
42. Olexová, Cecília, Milan Husták, and František Sudzina. 2021. "Carousel Fraud in Terms of Price Manipulation." *Journal of Financial Crime* 29 (4): 1329–1340. Emerald Group Publishing Limited.
43. Pařízková, Ivana. 2001. "Problematika daňových úniků v ČR s přihlédnutím k nepřímým daním." *Časopis pro právní vědu a praxi* 9 (4): 271–277.
<https://journals.muni.cz/cvpv/article/view/8461/7608>.
44. Perpelea, Sebastian George, and Mihai Octavian Perpelea. 2018. "The Carousel Tax Fraud." *Finanțe – Provocările Viitorului (Finance – Challenges of the*

- Future*) 1 (20): 131–137. University of Craiova, Faculty of Economics and Business Administration.
45. Policie České republiky. 2024. “Za deset let Daňová kobra uchránila celkem 16 miliard Kč.” Přístup 13. května 2025. <https://www.policie.cz/clanek/za-deset-let-danova-kobra-uchranila-celkem-16-miliard-kc.aspx>.
 46. Policie České republiky. 2025. *Vývoj registrované kriminality v roce 2024*. Přístup 13. května 2025. <https://policie.gov.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2024.aspx>.
 47. Pons-Hernandez, Monica, and Gohar A. Petrossian. 2025. “Using Crime Script Analysis to Unveil Illegal, Unreported, and Unregulated (IUU) Fishing of European Eels.” *Marine Policy* 173: 106569. <https://doi.org/10.1016/j.mar-pol.2024.106569>.
 48. Právo. 2016. “Krácení daní za 300 milionů v hutním byznysu na Zlínsku. Policie navrhla obžalobu.” *Novinky.cz*, 14. listopadu 2016. <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-kraceni-dani-za-300-milionu-v-hutnim-byznysu-na-zlinsku-policie-navrhla-obzalobu-40303508>.
 49. Přichystal, Marek. 2024. *Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti daňové kriminalitě za rok 2023*. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství. <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2024/06/Zpráva-NZ-2023-daně.pdf>.
 50. Rada Evropské unie. 2025. *Úřad evropského veřejného žalobce (EPPO)*. Přístup 13. května 2025. <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eppo/>.
 51. Reid, A. S. 2018. “Financial Crime in the Twenty-First Century: The Rise of the Virtual Collar Criminal.” In *White Collar Crime and Risk*, edited by Nicholas Ryder, 177–199. London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-47384-4_9.
 52. Rothe, Dawn, and David Kauzlarich. 2022. *Crimes of the Powerful: White-Collar Crime and Beyond*. 2nd ed. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003124603>.
 53. Rowe, Erin, Tugba Akman, Russell Smith, and Adam Tomison. 2013. *Organised Crime and Public Sector Corruption: A Crime Scripts Analysis of Tactical Displacement Risks*. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, no. 444. Canberra: Australian Institute of Criminology. <https://doi.org/10.52922/ti246942>.
 54. Schank, Roger C., and Robert P. Abelson. 1977. *Scripts, Plans, Goals and Understanding: An Inquiry into Human Knowledge Structures*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
 55. Shover, Neal, and Andrew Hochstetler. 2005. *Choosing White-Collar Crime*. Cambridge Studies in Criminology. Cambridge: Cambridge University Press.

56. Scheinost, Miroslav, et al. 2004. *Výzkum ekonomické kriminality*. Studie č. 308. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
<http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>.
57. Sochorová, Vendula. 2014. *Specifika dokazování v daňovém řízení*. Praha: C. H. Beck.
58. Sokanović, Lucija, and Luka Pribisalić. 2023. "Kružne prijevare: zašto nastaju i mogu li se učinkovito suzbíti?" *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu* 30 (2): 339–370. <https://hrcak.srce.hr/file/452242>.
59. Evropská unie. 2006. *Směrnice Rady 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty*.
60. Snaphaan, T., M. Kotense, and T. van Ruitenburch. 2023. *Financial Crime Scripting: Inzicht in winstgedreven criminaliteit*. Antwerpen/S'-Hertogenbosch: Gompel & Svacina.
61. Státní správa České republiky. 2024. *Daň z přidané hodnoty (DPH)*. Informační portál veřejné správy. Přístup 13. května 2025. <https://portal.gov.cz/rozcestniky/dan-z-pridane-hodnoty-RZC-57>.
62. Státní správa České republiky. 2024a. *Obecná pravidla a sazby DPH*. Informační portál veřejné správy. Přístup 13. května 2025. <https://gov.cz/informace/obecna-pravidla-a-sazby-dph-INF-205>.
63. Státní správa České republiky. 2025. *Získání údajů z evidence skutečných majitelů*. Informační portál veřejné správy. Přístup 13. května 2025. <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/ziskani-udaju-zevidence-skutecných-majitelu-S15850>.
64. Stiller, Wojciech, and Marwin Heinemann. 2024. "Do More Harm Than Good? The Optional Reverse Charge Mechanism Against Cross-Border Tax Fraud." *The Quarterly Review of Economics and Finance* 95: 61–84.
<https://doi.org/10.1016/j.qref.2024.02.007>.
65. Struyve, Rein, Lucie Vanwersch, and Wim Hardyns. 2024. "Unravelling the Zheyun Ye Football Scandal: A Crime Script Analysis of the Modus Operandi to Commit Money Laundering and Tax Fraud." *Trends in Organized Crime*.
<https://doi.org/10.1007/s12117-024-09545-1>.
66. Sutherland, Edwin H. 1940. "White-Collar Criminality." *American Sociological Review* 5 (1): 1–12. <https://doi.org/10.2307/2083937>.
67. Šefčík, Michael. 2015. *Karuselové podvody*. Rigorózní práce, Právnická fakulta, Masarykova univerzita. <http://karusely.znalecka.cz/dokumenty/Sefcik-Michael-Karuselove-podvody.pdf>.
68. Šefčík, Michael. 2018. *Karuselové podvody. Teoretik*. Praha: Leges.
69. Tompson, Lisa, and Spencer Chainey. 2011. "Profiling Illegal Waste Activity: Using Crime Scripts as a Data Collection and Analytical Strategy." *European*

- Journal on Criminal Policy and Research* 17 (3): 179–201.
<https://doi.org/10.1007/s10610-011-9146-y>.
70. Turksen, Umut, Abukari Abukari, Fanou Rasmouki et al. 2023. "Tax Crimes and Illicit Money Flows in the EUs: Comparison and Key Findings." In *Tax Crimes and Enforcement in the European Union: Solutions for Law, Policy and Practice*, edited by Umut Turksen, Donato Vozza, Reinhard Kreissl, and Fanou Rasmouki, 14–66. Oxford: Oxford University Press.
 71. Vančurová, Alena, and Hana Zídková. 2019. *Daně v podnikání*. Praha: VOX.
 72. Vieilandie, Liliia, Olena Soloveichuk, Lada Petryk, Natalia Kosharna, and Alina Dzhurylo. 2024. "Strategies for Developing Hard Skills in Higher Education Students through Innovative Pedagogical Technologies in Realistic Professional Environments." *Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias* 3: 1147.
<https://doi.org/10.56294/sctconf20241147>.
 73. Viollaz, Julie, Ben Long, Trung Chinh Tran, Dung Hoang Nguyen, and Meredith L. Gore. 2021. "Using Crime Script Analysis to Understand Wildlife Poaching in Vietnam." *Ambio* 50 (7): 1378–1393. <https://doi.org/10.1007/s13280-020-01498-3>.
 74. Vuorikari, Riina, Yves Punie, Stephanie Carretero Gómez, and Godelieve Van den Brande. 2016. *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model*. EUR 27948 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
<https://doi.org/10.2791/11517>.
 75. Vuorikari, Riina, Yves Punie, and Stefania Carretero. 2017. *DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with Eight Proficiency Levels and Examples of Use*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
<https://dx.doi.org/10.2760/38842>.
 76. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
 77. Zákon č. 37/2021 Sb. o evidenci skutečných majitelů.
 78. Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.
 79. Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.
 80. Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.
 81. Zídková, Hana, and Kristýna Balíková. 2021. "The Definitive VAT System and Its Impact on Tax Collection." *European Journal of Government and Economics* 10 (2): 146–66. <https://doi.org/10.17979/ejge.2021.10.2.7803>.